

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**  
**PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

**Katedra bohemistiky**

**Jazyková analýza barokního textu**  
**Language analysis of baroque text**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Jarmila Alexová, CSc.

Autor diplomové práce: Lenka Nemetová, ČJ–OV (ZŠ)

**ČESKÉ BUDĚJOVICE 2006**

Knihovna JU - PF



3 1 1 5 1 7 2 3 1 2

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Jazyková analýza barokního textu vypracovala samostatně, pod vedením PaedDr. Jarmily Alexové, CSc. K práci jsem použila literatury a pramenů uvedených v seznamu literatury a zdrojů.

*Jarka Pímelová*

## **Jazyková analýza barokního textu**

(ANOTACE)

Cílem diplomové práce je jazyková analýza barokního textu. Výchozím materiálem se stalo sváteční kázání Václava Antoně Grubera: *Dvů halíři mēděni*. Byla provedena analýza jazykových prostředků v rovině hláskoslovné, tvaroslovné, slovotvorné a lexikální.

První část práce je věnována autorovi kázání, životopisu světce, grafické stránce tisku a interpretaci. Druhá část se zabývá komplexní analýzou textu.

Hlavní metodou je porovnání vyjadřovacích prostředků jazyka 1. pol. 18. století s prostředky současné češtiny.

## **Language analysis of baroque text**

(ANNOTATION)

The purpose of this diploma work is a language analysis of baroque source material for analysis was a homily of Václav Antoň Gruber: *Dvů halíři mĕdění*. It is a festive homily. The language means analysis was carried out at level phonetics, accidence, compose of verbalism and lexical.

There is a biography of author, hierology, the grafical side and punctuation in the first part. The second part is engaged in complex analysis of homily.

The main method of analyse is the comparison: the expresion means of baroque text with the means of actual czech language.

1 Úvod	2
2 Charakteristika analyzovaného textu	7
3 Augustin z Hippo	9
4 Grafieta a pravopisná stránka textu	9
5 Interpunkce	14
6 Inováční analýza (IXS)	20
6.1 Slovesná skladba	20
6.2 Slovesná tvaroslovná	27
6.2.1 Substantiva	27
6.2.2 Adjektiva	29
6.2.3 Zájmena	30
6.2.4 Číslovky	31
6.2.5 Slovesa	32
6.2.6 Příslovce	35
6.2.7 Předložky	36
6.2.8 Spojky	39
6.2.9 Číslovky	40
6.3 Roční slovoslovná	31
6.3.1 Tvoření substantiv odvozováním	43
6.3.2 Tvoření adjektiv odvozováním	43
6.3.3 Tvoření sloves odvozováním	51
6.3.4 Tvoření příslovcí	53
Děkuji PaedDr. Jarmile Alexové, CSc. za odborné vedení, cenné připomínky a pomoc při práci.	61
Seznam literatury	67
Seznam zdrojů	69
Přílohy	

## OBSAH:

1. Úvod .....	3
2. Charakteristika analyzovaného textu .....	7
3. Augustin z Hippo .....	9
4. Grafická a pravopisná stránka tisku .....	9
5. Interpunkce .....	14
6. Jazyková analýza textu .....	20
6.1 Rovina hláskoslovná .....	20
6.2 Rovina tvaroslovná .....	27
6.2.1 Substantiva .....	27
6.2.2 Adjektiva .....	29
6.2.3 Zájmena .....	30
6.2.4 Číslovky .....	31
6.2.5 Slovesa .....	32
6.2.6 Příslovce .....	35
6.2.7 Předložky .....	36
6.2.8 Spojky .....	39
6.2.9 Citoslovce .....	40
6.3 Rovina slovotvorná .....	41
6.3.1 Tvoření substantiv odvozováním .....	43
6.3.2 Tvoření adjektiv odvozováním .....	48
6.3.3 Tvoření sloves odvozováním .....	51
6.3.4 Tvoření adverbii .....	53
6.4 Rovina lexikální .....	54
7. Závěr .....	65
Seznam literatury .....	67
Seznam zdrojů .....	69
Přílohy .....	

# 1 ÚVOD

Tématem diplomové práce je jazyková analýza barokního textu. Jedná se o barokní kázání, které vychází tiskem pod názvem: *Dvů halíři mědění do pokladnice uvržení. To jest: Dvě zhotovené kázání k větší cti a chvále velikého církve svatě učitele svatého Aurelia Augustina hypponenského v Africe biskupa*, roku 1719. Autorem tohoto duchovního textu je Václav Antoň Gruber. Kázání bylo prosloveno při příležitosti svátku sv. Augustina 28. srpna. Text kázání pojednává o životě a skutcích jedné z největších autorit církevních dějin, o svatém Augustinovi.

Kázání se uchovalo v pěti vydáních, přesný popis tisku uvádí Knihopis českých a slovenských tisků do roku 1800 (TOBOLKA, 1946). Výchozím materiálem pro práci s textem je fotokopie originálu tisku uloženého v Zlaté Koruně pod číslem N2126. Kázání je součástí konvolutu knihovny konventu v Nových Hradech, který nese latinský název *Variae orationes diversorum authorum*. Text kázání se skládá ze dvou částí, **Kázání první** a **Kázání druhé**. Při zkoumání textu jsme pracovali především s první částí kázání.

Toto téma diplomové práce jsem si zvolila zejména proto, že mě zaujal jazyk 18. století. Období baroka bylo donedávna v učebnicích představováno jako „období temna“, kdy český jazyk upadal. Naštěstí je tomu dnes jinak. Lákalo mě srovnat jazykové prostředky barokního jazyka s prostředky současné češtiny.

Při práci na tomto textu jsem se opírala zejména o sborníky *K jazyku a stylu českých barokních textů I, II*, vydané Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích (DAVID, 2000). A o další základní akademickou literaturu. Její přehled najdeme v seznamu literatury a zdrojů, který je uveden na konci diplomové práce. Velkou inspirací mi byly zejména práce Václava Černého: *Až do předsíně nebes*<sup>1</sup>, *Esej o baroku básnickém*<sup>2</sup>, *Kěž hoří popel můj*<sup>3</sup>, dále pak

<sup>1</sup> Černý, V., *Až do předsíně nebes*. Mladá fronta, Olomouc 1996

<sup>2</sup> Černý, V., *Esej o baroku básnickém*. Orbis, Praha 1937

o Zdeňka Kalistu<sup>4</sup> a nesmím opomenout Miloše Sládka a jeho výbory z barokní prózy a z barokních kázání<sup>5</sup>.

První část práce se zabývá charakterem analyzovaného textu: o autorovi, o místě vzniku kázání, o předmětu kázání. Samostatná kapitola je věnována životopisu světce a interpunkci. Druhá část práce se věnuje komplexní analýze kázání. Charakterizujeme roviny hláskoslovné, tvaroslovné, slovotvorné a lexikální.

Jazyková analýza barokního kázání vychází ze sémantické a pragmatické báze textu. Provedený výzkum zkoumá formální (gramatické, lexikální a stylistické prostředky), kterých užívá autor. Porovnáváme je s prostředky současné češtiny.

---

<sup>3</sup> Černý, V., *Kéž hoří popel můj*. Mladá fronta, Praha 1967

<sup>4</sup> Kalista, Z., *Století andělů a ďáblů*. Praha 1940

<sup>5</sup> Sládek, M., *Malý svět jest člověk*. H & H, Jinočany 1995



## 2 CHARAKTERISTIKA ANALYZOVANÉHO TEXTU

Píše se rok 1719. Ocitáme se v městě Třeboni. Město Třeboň se stále ještě zotavuje z válečných ran. Třeboňské panství drží v rukou rod Schwarzenbergů. Kostel sv. Egidia (sv. Jiljí) je naplněn. Tento kostel stojí na místě původního klášterního kostela. Klášter augustiniánů byl postaven po roce 1367. Podle dochovaného barokního vybavení kostela (barokní oltáře z let 1709 – 1715, obraz sv. Jiljí z roku 1719) usuzujeme, že klášter v této době zažívá neobyčejného rozkvětu.

Je neděle, 28. srpna. Na tento den přichází svátek svatého Augustina, což nabízí mimořádnou příležitost Václavu Antoni Gruberovi ukázat své řečnické umění. O autoru promluvy nám není mnoho známo. Václav Antoň Gruber se narodil roku 1668. Působil jako farář v Netolicích. Dráhu faráře zde započal roku 1703. Rok pobýval jako kaplan v Táboře, tři roky v Českých Budějovicích a šest let působil jako farář v Kamenném Újezdě. Byl arcibiskupem střídníkem (zástupcem biskupa, faráře) a vikářem kraje Prácheňského. Václav Antoň Gruber zemřel 9. června roku 1722. O kazateli nalezneme zmínky v Knihopise českých a slovenských tisků do r. 1800 (TOBOLKA, 1946), u Josefa Jungmanna v jeho *Slovesnosti* (JUNGMAN, 1849) a nejnověji u Miloše Sládka v jeho výboru z českých kázání, *Svět je podvodný verbíř* (SLÁDEK, 2005).

Jediným známým dochovaným tiskem Grubera je právě toto kázání, *Dva halíři mědění*, které vyšlo tiskem roku 1719. Tři roky před Gruberovou smrtí. Tento tisk obsahuje dvě kázání, která vyšla pohromadě v Praze u Volkfanga Vickharta. Dostávají se nám do rukou dva texty, dvě kázání, proslovené stejným řečníkem, na stejném místě, na stejné téma. Mezi jednotlivými promluvami však uplynulo jedenáct let. Tento rozdíl je v kázání zřetelný. V druhém kázání se znatelně odráží kazatelova řečnická vyspělost a životní zkušenost.

Naše kázání je psáno v duchu silného homiletického proudu, který vládne v období baroka. Nese téměř všechny rysy konceptuálního kázání.

Nalezneme zde typické zvyky barokních kazatelů, např. postava světce Augustina je zde ztotožněna se symbolem slunce, jednotlivé světce přirovnává k planetám (*Moje Krasopani jest moje nejspanilejší Marya, B1b*), astronomická symbolika je zde vůbec velmi silná (B4a). Autor se pokouší vyložit postavu světce na základě rozboru jednotlivých písmen jeho jména (F1b – F2a) atd. Kázání obsahuje úvod, stať a závěr. Pojítkem mezi promluvami je postava jednoho ze čtyř církevních Otců, sv. Augustina. Autor představuje a život světce, zabývá se především jedním obdobím z Augustinova života, jeho mládím. Toto období je v Augustinově životě obdobím nejdůležitějším, kdy Augustin po dlouhém hledání pravdy ji nakonec nalézá v křesťanské víře, která se mu stává oporou proti našeptávačům, kteří jej chtějí zviklat na scesti.

**První kázání** se nese v duchu veselosti a oslavy světce. Kazatel posluchače k veselí přímo vybízí: *Svátek svatého Augustina je dnem radosti a plesání, tak se veselte (A3a)*. Ještě před vlastní promluvou se řečník divákům omlouvá za svou nedokonalost, za své nedokonalé vyjadřovací prostředky, které nejsou sto obsáhnout světce mimořádnost. Bude se snažit, leč svým *tupým jazykem*, vyjevit a oznámit vše, co se kolem postavy světce zvláštního přihodilo.

Vlastní kázání začíná přirovnáním Augustina k slunci. Můžeme jej podle obsahových témat rozdělit do několika částí. *V první části* se autor vrací až k stvoření světa. Bůh sice stvořil světlo, ale tma trvala až do narození sv. Augustina. Teprve tehdy se slunce objevilo na zemi. *Druhá část* je věnována dlouhé cestě, kterou musel Augustin projít, než přišel do Říma a zde se zúčastnil kázání sv. Ambrože a našel osvícení. Po přijetí křtu však nebyl vůbec šťasten, plakal, naříkal, kál se nad tím, že nedošel osvícení dříve. V třetí části poukazuje na Augustinovu věrnost křesťanské víře, kterou prokázal, když jej jeho přátelé lákali zpět na cestu rozmařilosti, bujného, nemravného života. Ve čtvrté části nastupuje symbolika planet, zde Gruber dokazuje pravdu boží, jedinou svatou pravdu, kterou nalezneme v Bibli. Dokazuje na ní, že Slunce se točí kolem Země, a ne, jak tvrdí Koperník, že Země obíhá kolem Slunce.

Čtvrtá část je zaměřena na širokou působnost sv. Augustina, zná jej celý svět. Autor podává výčet autorů, které sv. Augustin ovlivnil. Pátá část zkoumá jednotlivé ctnosti jiných světců a dokazuje, jak velkou osobností je Augustin, protože je všechny u něj nalezneme.

Závěr kázání se nese jako výzva posluchačů k modlitbě. Text obsahuje množství odkazů na Biblii, množství citátů, které autor doplňuje, dovysvětluje.

**Kázání druhé.** Jak jsme již řekli, je zde již znát kazatelova řečnická vypěstlost a zkušenost. Oproti prvnímu kázání, kde vyzývá posluchače k veselí, k radování, v tomto kázání naopak posluchače nabádá k pokoře, k pokání. V druhé části kázání autor vzpomíná kázání první, připomíná podobenství k slunci, k tomu, že vyzýval k radosti, plesání a uznává, že to byla chyba. Měli bychom nahlížet na postavu Augustina jako na výjimečnou osobnost. Být pokorní jako on, kát se jako on.

Opět se v tomto kázání vracíme do období Augustinova mládí, do období jeho osvícení, nalezení pravdy. Do těžkého období, kdy odolává sektám a oddává se katolické víře. V tomto kázání je znát již opravdová řečnická praxe. Kázání je propleteno rýmy, je zde celá řada symbolů a alegorií. Kazatel se často obrací na posluchače. Užívá k tomu jejich jazyka, používá expresivní výrazy. Na druhé straně autor cituje antické a středověké filosofy a teology. Z tohoto můžeme usuzovat, že Gruber kázal pro širokou veřejnost. Kazatel počítá s vrstvou nižšího stavu společnosti, ale i s vrstvou vzdělanějších občanů. Kázání je <sup>pro-</sup> sestaveno na citátech slavných teologů, filosofů, které pronesli o svatém Augustinovi. Světec je zde prezentován jako nositel všech dobrých vlastností, jako autorita, která ovlivnila většinu učenců, kteří dosud v Augustinových spisech hledají odpovědi na své otázky a čerpají z nich myšlenky, kterými se nadále zabývají.

V této části se poprvé ocitáme i v domácím prostředí. Autor připomíná posluchačům, jakými úskalími procházela křesťanská církev v českých zemích. Odkazuje na nezdárné skutky husitů a čin Jana Žižky, který se zasloužil o to, že třeboňský a borovanský klášter byl ušetřen nájezdů husitů (F2a).

I když od promluvy uplynula takřka tři století, nic to nezmění na tom, že kázání neztrácí na své živosti, aktuálnosti. Můžeme s klidem říci, že Gruber splnil vše, co si předsevzal, když své kázání připravoval. Prohloubil znalost o sv. Augustinovi a povznesl tak život svých věřících.

### 3 AUGUSTIN Z HIPPO

Autor nás seznámil pouze s jednou kapitolou světcova života. Byla by škoda, kdybychom si život tohoto výjimečného muže nepředstavili celý.

Augustin se rodí do období, kdy končí vrcholná éra řecké a římské kultury a započiná se doba raného středověku. Křesťanská církev je již organizovanou institucí. Za vlády císaře Konstantina Velikého (323 – 337) bylo křesťanství vůči pohanství nadřazováno a prosazuje se již po celé římské říši. Roku 325 se koná Nicejský koncil a základy nové církve se upevňují, základní křesťanská dogmata jsou již položena.

Svatý Augustin pocházel ze severní Afriky. Narodil se 13. listopadu roku 354 v malém městě Tagaste (dnešní South Ahras v Alžírsku) do rodiny pohanského otce a křesťanské matky. Afrika této doby spadá do sféry vlivu antické kultury, proto je latina jeho mateřským jazykem. Jeho otec, Patricius, je městským úředníkem a statkářem, hrdým občanem římské říše. Jeho matka, Monika, je zbožnou křesťankou, silně vázanou na svého syna. Monika byla církví prohlášena za svatou. Rodině Augustina se nedostávalo peněz, a z těchto důvodů musel v 16 letech opustit studium. Díky bohatému mecenáši mohl přece jen studium ukončit a nabýt tak dobrého vzdělání. Augustin se věnuje studiu rétoriky, tehdy velmi váženému povolání. Svého života užívá plnými doušky. Jeho mládí se nese v duchu rozmařilosti a výstředností, které prožívá spolu se svými přáteli. V 17 letech si vzal konkubínu, s kterou žil 14 let. Z tohoto svazku vzešel jejich společný syn Adeodatus. Konkubinát v římské době nebyl nic neobvyklého, pokud však byla zachována věrnost partnerů.

Své mládí prožil v Kartágu, kde je po seznámení s jedním z filozofických spisů Cicerona přiveden ke studiu filosofie a k hledání pravdy. Plně se poddal směrům populárním v této době. Nejprve si myslí, že pravdu nalezne v učení manichejců, k jejichž náboženskému společenství deset let patřil. Když začal o tomto učení pochybovat, odešel do Říma a pak do Milána. V té době mu je 29 let. V Římě, stejně jako v Kartágu vyučoval rétorice. Zde propadl filozofickému skepticizmu, ale ani tento směr mu nepřináší uspokojení.

Pravdu samu nalézá Augustin až v samotném křesťanství, ke kterému přistupuje roku 387 pod dojmem kázání biskupa Ambrože v Miláně. Od této doby vede život v ústraní, věnuje se studiu a úvahám. Nejprve v Itálii a poté i ve své domovině, severní Africe. Proti své vůli je vysvěcen na kněze a později je dokonce jmenován biskupem v Hippo Regius. Z tohoto přístavního města řídí svou církev a sem se obracejí oči celého křesťanského světa. Augustin umírá roku 430, v době, kdy je jeho město obléhané Vandaly.

Svou spisovatelskou činnost zahajuje potíráním všech bludných nauk, jejichž stoupencem sám po dlouhou dobu byl, spisem nazvaným „*Proti akademikům*“. Dalším důležitým dílem je „*Vyznání*“, překládáno též jako „*Zpověď*“. Jedná se o vůbec první autobiografii. K dalším jeho hlavním spisům patří: „*O Trojici*“, „*O obci Boží*“. Přičemž posledně jmenované je považováno za jeho stěžejní dílo. Jako autor byl velmi plodný. Z jeho díla se dochovalo 113 knih a traktátů, přes 200 dopisů a více než 500 kázání.

Augustinova postava je nejčastěji zobrazována v biskupském rouchu, zřídka v augustiniánském oděvu a s všeobecnými atributy: mitrou, berlou, knihou, perem a kalamářem. Můžeme jej však vidět také jako chlapce s mušlí anebo lžící vody při nohách.

## 4 GRAFICKÁ A PRAVOPISNÁ STRÁNKA KÁZÁNÍ

Text pochází z období, kdy se ustaluje bratrský pravopis. Bratrský je nazván proto, že jej poprvé použili čeští bratři v Bibli kralické (KOMÁREK, 1969). Tento pravopisný systém se vžil velmi brzy a užívalo se jej až do období národního obrození.

Pro odlišení výrazů cizích (slov, citátů) a slov v češtině dosud nezakotvených je použito odlišných typů písma. Cizí výrazy jsou raženy antikvou. Zatímco český text kázání a slova vnímaná v době vzniku tisku jako zdomácnělá jsou vysázena gotikou (frakturou), jak je v tomto období běžné.

Při přepisu textu jsme postupovali podle Vintrových zásad (VINTR, 1996). Bez úpravy ponecháváme zvláštnosti hláskové. Podle dnešního pravopisu upravuje podobu frekventovanějších vlastních jmen a jmen do češtiny přejatých. V českých a zdomácnělých slovech rušíme zdvojené grafémy (-ff-: *Affrica* – Afrika, -nn-: *dřevěnný* – dřevěný, -nn-: *hanna* – hana). Dvojhlásky -ti- a -ni- před samohláskou upravujeme na *t* a *ň* (*křestianská* – křesťanská, *šťiastný* – šťastný, *hříchosiatel* – hřichosňatel). Dvojhlásku -au- měníme na -ou- (*maudrost* – moudrost). Souhlásku w přepisujeme obvykle na *v*, souhlásku *g* reprodukuje podle dnešní výslovnosti jako *j* nebo *g* (*geden* – jeden; *Augustin* – Augustin). Jednoduché v, které tisk uplatňuje jako *u* v předponách přepisujeme (*v Boha* – u Boha, *vsty* – usty, *vkažu* – ukažu).

Zachováváme psaní před z- a vz- stejně tak jako psaní předložek *s*, *z*. Psaní *i* / *y* ponechávám v původní autorově edici. Respektujeme dobové skupiny hlásek v případech jako (*smrteđný*, *papršlky*, *mučednickou*, *upěđlivě*).

Tvary vzdy a vzdycky zásadně upravujeme na *vždy* a *vždycky*. Příslovecné spřežky píšeme podle dnešní kodifikace, dáváme přednost tvarům složeným (*straš pytel* – strašpytel, *znova zrozené* – znovazrozené, *před se vzatý* – předsevzatý). Zdvojený spojovník v substantivech a adjektivech obvykle odstraňujeme a slovo stahujeme (*arci~biskup* – arcibiskup, *svato~svatý* –

svatosvatý, *arci~otec* – arciotec). Spojení předpony *arci* a substantiva, kde se předpona i substantivum píše s velkým počátečním písmenem, přepisujeme a oba výrazy píšeme s malými písmeny (*ArciOtec* – arciotec, *ArciBiskup* – arcibiskup, *SvatoAugustynský* – svatoaugustynský, *SvatoSvatý* – svatosvatý). Tvary kondicionálu přepisujeme podle dnešních zvyklostí (*bylby máloval* – byl by maloval, *zdaby se pohmuly* – zda by se pohnuly, *coby chtěl* – co by chtěl, *mohlaby* – mohla by). Stejně tak rozdělujeme příklonné zájmeno (*odněho* – od něho, *otom* – o tom, *jestlimu* – jestli mu).

Cizí a přejetá slova ponecháváme v původní podobě zejména tam, kde způsob psaní naznačuje pojetí cizosti. Osobní jména cizího původu ponecháváme v grafické podobě originálu (*Augustin* – *Augustyn*, *Monyka* – *Monika*). Stejně tak neměníme grafiku psaní ve vlastních jménech (*Krystus*, *Marya*).

Psaní velkých písmen upravujeme podle dnešního úzu. Rušíme druhé majuskule u jmen spjatých s mimořádnou úctou (*JEžiš* – Ježíš, *BOže* – Bože), v přídavných jménech boží a božský píšeme s ve shodě se současnou češtinou počáteční malé písmeno.

Číslovky nerozepisujeme, ponecháváme je v podobě, kterou zanechal autor.

Kvantita hlásek období barokního je značně složitá a nejasná, proto jsme se rozhodli ponechat všechny zvláštnosti. Pouze slovesa s příponou *-irovat* byla všude upravena kvantita na *-írovat*.

Zkratky v zásadě nerozepisujeme. Jejich výklad, pokud je nám znám, uvádíme v slovníčku, který je součástí kapitoly, kde se zabýváme lexikem kázání.

Velká písmena se tisknou na začátku věty nebo souvětí, někdy i prostřed souvětí po dvojtečce.



### Poznámky k vybraným zvláštnostem textu:

U celé řady substantiv, adjektiv, ale i zájmen či číslovek se na začátku objevuje velké písmeno. Takováto substantiva můžeme rozdělit podle společných rysů do několika skupin. Pro příklad uvádíme:

- a) jména zastupující postavu Nejvyššího (Boha): *Bůh, Otec, Syn, Krystus*;
- b) jména církevních hodností: *Biskup, Arcibiskup, Kanovník, Kázatel, Kardinál*;
- c) jména vyjadřující vztah k Bohu: *Člověk, Anjel, Král, Lid, Matka, Dcera*;
- d) jména vyjadřující vztah ke katolické církvi: *Řád, Řehole, Kniha, Kostel, Pobožnost, Slovo*;
- e) jména spojená s koloběhem života: *Svět, Slunce, Smrt, Duše*;
- f) spojení *Leta Páně*,
- g) názvy slunečních znamení: *Skopec, Bejk, Bliženci, Rak, Lev, Panna, Váha, Štír, Střelec, Kozorožec, Vodnář, Ryby*;
- h) názvy slunečních planet: *Krasopaní, Hladolet, Dobropán, Smrtonoš, Hvězdička*

**Adjektiva** s počátečním velkým písmenem se téměř všechna vztahují k náboženské oblasti: *Veliké, Svaté, Božské, Velebný, Duchovní, Božské, Lidské, Kacířský, Mateřského*. Několikrát se vyskytuje podoba *SvatoSvatý, SvatoAugustynský*.

**Zájmena**, která jsou psána s počátečním velkým písmenem, vyjadřují projev úcty: *k potěšení Vašemu (A2b), Vaši Velebné Kanonie (F2a), Naše ale Srdce – Augustin (D4a)*.

S velkým písmenem je tisknuta i celá řada **číslovek**: *od pul čtvrtá Sta let (A2b), Spravce Tisicerych Hvězdiček (A3b), v Třicíti letech věku (A4b), mimo Třicíti Šesti Papežů (C2a)*.

**Vlastní jména** jsou vždy tisknuta s velkým počátečním písmenem. Jména místní jsou ražena s velkým písmenem. U víceslovných jmen místních jsme zjistili následující zvláštnosti:

- a) adjektiva tvořená z vlastních jmen místních se tisknou obyčejně s velkým počátečním písmenem: *Třebonskému, Borovanskému, Rožumberské;*
- b) s velkým písmenem jsou tištěny oba výrazy, bez ohledu na to, zda se jedná o jméno obecné či vlastní: *na Hoře Morea, v Městě Florencii, v Městě Třeboni.*

Zajímavá je i podoba vlastního jména **Augustin**, která se v kázání objevuje hned v trojí podobě: *Augustýn* (10 x), *Augustyn* (84 x) a latinkou psané *Augustinus* (12 x). Podobnou dvojakost nalezneme u vlastního jména Monika, které je psáno jako *Monika* (2 x) a *Monyka* (3 x).

Další grafickou zvláštností je tisk slov *Bože* a *Ježíš*, která jsou v některých případech tisknuta takto: *BOže* (3 x), *JEžíš* (7 x).

### **Typ písma**

Tento text je zapsán typem písma, které se nazývá fraktura. Je to lomené písmo, úzké, úsporné a světlejší než švabach. Typickými znaky jsou ostré hroty *o*, vidlicovité zakončení *b, h, k, l*, čtvercové zakončení dříků malých liter a kaligrafické křivky. Latinské části slov jsou psány antikvou. Antikva je základní forma latinkového písma. Její abecední znaky jsou odvozeny z římských kapitál a karolínských minuskulí. Dynamická antikva byla vytvořena v polovině 15. stol. z renesančních vzorů a používala se do poloviny 18. stol<sup>6</sup>.

Paginujeme podle původního stránkování. (A1, A2, A3, A4, B1, ... F3). Pro přehlednost jsme doplnili paginaci takto: číslo za citátem znamená

---

<sup>6</sup> ([www.svettisku.cz](http://www.svettisku.cz))

dvojstránku. Index a za číslem znamená, že jde o levou stránku, index b označuje stránko<sup>M</sup> pravou.

První část je věnována úvodnímu slovu, které je doplněno příklady z oblasti fyziky a chemie. Druhá část obsahuje seznam otázek a odpovědí, které jsou doplněny příklady z oblasti fyziky a chemie.

### Seznam otázek a odpovědí

Číslo 1. otázka se týká úvodního slova, které je doplněno příklady z oblasti fyziky a chemie. Druhá část obsahuje seznam otázek a odpovědí, které jsou doplněny příklady z oblasti fyziky a chemie.

#### Číslo 2. otázka se týká úvodního slova, které je doplněno příklady z oblasti fyziky a chemie.

První část je věnována úvodnímu slovu, které je doplněno příklady z oblasti fyziky a chemie. Druhá část obsahuje seznam otázek a odpovědí, které jsou doplněny příklady z oblasti fyziky a chemie.

Číslo 3. otázka se týká úvodního slova, které je doplněno příklady z oblasti fyziky a chemie. Druhá část obsahuje seznam otázek a odpovědí, které jsou doplněny příklady z oblasti fyziky a chemie.

První část je věnována úvodnímu slovu, které je doplněno příklady z oblasti fyziky a chemie. Druhá část obsahuje seznam otázek a odpovědí, které jsou doplněny příklady z oblasti fyziky a chemie.

Číslo 4. otázka se týká úvodního slova, které je doplněno příklady z oblasti fyziky a chemie. Druhá část obsahuje seznam otázek a odpovědí, které jsou doplněny příklady z oblasti fyziky a chemie.



## 5 INTERPUNKCE

Při práci na této kapitole jsme se drželi článku P. Koska (KOSEK, 2002). Ve shodě s Vintrovými zásadami (VINTR, 1996) uchováváme interpunkci v původní, nezměněné podobě.

### Interpunkční znaménka

**Čárka** má v našem tisku ve všech případech podobu virgule, gotické čárky (šikmá čára přes celý řádek). Kladení čárky se řídí výdechovým principem, proto se objevuje čárka, z hlediska novočeské syntaxe, i na místech, kde bychom ji neočekávali. Kladení čárky se nadále řídí syntaktickou organizací textu a významovou stránkou.

Čárka, tak jak ji užíváme dnes, je kladena v těchto případech:

- a) ve spojkovém spojení několikanásobného větného členu: *sovy, a netopejrové; široce a dalece (A 2b), jasné, krásné, a šťastné sluničko (A 3b), své učení, své kázání, svou horlivost (A 4b), centrum, a neb punkt (B 1b), dva řády, a neb řeholy (B 4b);*
- b) ve spojkovém připojení vět hlavních: *Byl Augustyn, rovnajíc jej k anjelům, jak v čistotě tak v moudrosti, něco máličko nižší, světlo menší, ale rovnajíc jej k lidem byl světlo větší, nebo jako jiné hvězdy svou jasnost od slunce dosahují, tak jinší učitelové svou moudrost od jednoho Augustyna dostali. (B2b);*
- c) ve spojkovém připojení věty hlavní a věty vedlejší: *Slyšte to světa miláckové, neduktiliví rozmazánkové, kteří na čas toliko věříte, ale v čas pokušení zas odstupujete, slyšte to: ... (B2a);*
- d) ve spojkovém připojení vět vedlejších: *Ach pust', pust' papršlek své dobrotivosti na nás všechny, aby mrtví skrze milost Boží zase obživli, zatvrzení aby tvou milosti se setřely, vlašní ale tvou jasnost aby se*

v pravou lítosti, a slzy rozplynuly, a všickni své napravení tvému mocnému před Bohem orodování připsaly. †

- e) odděluje větu vedlejší, začíná-li jí souvětí: **Poněvadž tedy tento přítomný den to sebou přináší, že slunce s Augustynem, a Augustyn s sluncem symbolizovat sobě oblibuje, já LL. VV. to nejjasnější na obloze církve Krystově vystavené slunce Augustyna prstem ukažu, ...** (A3b);
- f) odděluje vloženou větu vedlejší: **Věc ta, kterou se všichni ne jen idiote, aneb sprostáci, ale i filosofovi, a hvězdáři diviti musejí, jest slunce ono nebeské ...** (A3b); ... ukázal se syn boží Augustynovi v způsobu jednoho poutníka, kterému týž svatý, když nohy umyl, tyto formalia od něho slyšeti zasloužil (B3b);
- g) v asyndetickém připojení větného členu: ... své učení, své kázání, svou horlivost jak sluneční papršky rozhazovati počalo... (A 4b);
- h) v asyndetickém připojení vět: **Řeknu já: Velmi špatné světlo bylo jest v církvi Krystově, prve než se naše slunce vyskytlo, to jest prve, než Augustyn víru pravou, perem i usty zastavati počal, lide větším dílem, jako v temnostech chodili, jako slepí jen hápali, tu slepí slepého vedl a oba do jámy upadli, jiní o kámen pohoršení zavadili.** (A4a);
- i) korelativní výrazy: ...pohled' na duhu, a pochval toho, kterýž ji učinil ... (C2b);
- j) odděluje přístavek: **Mikuláš Koperník, člověk veliké zkušenosti, hvězdářské umění, všechno téměř na ruby obrátiti usiloval ...** (B2a);
- k) píše se před vsuvkou a za ní: **Dejte mně jedno království, jmenujte mně jednu v světě krajimu, kde by papršky, chci řícti, jeho svátost, jeho moudrost, a jiné ctnosti známé a povědomé nebyli ...** (B2b).

#### Odchyly a zvláštnosti v kladení čárky:

- a) téměř vždy před spojkou **a**: ... býval ten obyčej, že přivstavše sobě raněji na vycházející sluničko očekávali, a jak vyšlo, s poníženou

- poklonou je ctíli, a vítali ...; ... pozdvihni, a popatř..., ... filosofové, a hvězdáři;*
- b) před spojkou a poměru slučovací: *Lid, kterýž chodil v temnostech, viděl světlo veliké, a sedícím v krajině stínu smrti, vzešlo jim. (A4b);*  
*Po těchto znameních se prochází slunce nebeské přestupujice z jednoho na druhé, a na jednom každým obzvláštní oučinek působí. (B4a).*
- c) před spojkami jak, jako, zejména jedná-li se o srovnání: *se před ním měli, jako vosk před tváří; tu měli noční rejd noční škůdcové, mordýři, jak sovy, a netopejrové lítali; svou horlivost, jak sluneční papršky rozhazovati počalo;*
- d) před spojkou a neb v identifikační nebo eventualitní platnosti: *nejen idoté, a neb sprostáci;...okolo celého světa, aneb celé země slunce obchází; ... v krátkém čase v svém vlastním příbytku dva řády, a neb řeholy jest fundiroval;*
- e) odděluje - ne vždy - přechodníkovou vazbu: *... hned nad tím ustrnul, a jsa od něho pokřtěn, všechny své předešlé z světa vytažené jedovaté a jizlivé vlhkosti, totižto hříchů a nepravosti setřel (A4b);*  
*Byl na váze Augustyn, byl, když znamenav, že umění bez pobožnosti, u Boha v vážnosti jakožto marné, prázdné, jalové a neplatné; ... (C1a)*
- f) je umístěna – zřídka – po navozovacím spojovacím výrazu na začátku věty: *Nebot', co jest dnes: jest den nedělní, jenž se nazývá, den slunce. (A2b)*

Čárkou se neoddělují:

- a) vokativy: *Pozdvihni \_ pobožný ctiteli \_ oči své;*
- b) citoslovce: *... aj \_ pod' pod'; Hle \_ světlo větší, ano největší!; Hle \_ láska;*
- c) vokativy a citoslovce stojící vedle sebe: *...o \_ krásu nejkrásnější; o \_ nejjasnější sluničko Augustine*
- d) výrazy opakované: *neplač neplač, nenaříkej; pod' pod';*

**Tečka** se v našem tisku objevuje na konci věty či souvětí: *Slunce jsem, a protož s mími toliko planetami těšit se musím. Za číslovkami, jsou-li tištěny číslicí, a to bez ohledu na jejich druh: Měl jest tento svatý řád jenom ve Vlaších ... pět set klášterů, v Evropě přes půl páta tisíce: a počítal jest z sebe pošlých 36. nejvyšších papežů.*

**Dvojtečka** plní funkci interpunkčního znaménka zpřehledňující vnitřní organizaci souvětí. V dobové praxi představovala dvojtečka znaménko hierarchicky vyšší než středník.

Dvojtečka se tiskne v těchto případech:

- a) odděluje-li samostatné části složitého souvětí: *Než, co to znamenám: zdalíž se mně můj zrak mnění: a neb oči od slunečného blesku pocházejí: vidím duhu překrásnou, ano dvě sobě podobné od našeho nejjasnějšího slunce Augustýna způsobené.*
  - b) v některých případech na konci věty místo tečky: *... to nejjasnější na obloze církve Kristove vystavené slunce Augustyna prstem ukažu, a co tak při něm obzvláštního se vynachází, k pobožnému spitování, ač tupym jazykem mým viješím, a oznámím.*
  - c) Uvozuje přímou řeč: *Řeknu já: velmi špatné bylo světlo ...; Vytěpili se tu kdes jeho někdejší kamarádi, řkouce: Augustine, co myslíš?*
- Uvozovky** se v textovém materiálu neobjevují nikde.
- d) před citací: *Ovidius praví: hled' k slunci, najdeš znamení, že v něm žádná falše není.*

Musíme doplnit, že po dvojtečce následuje vždy malé písmeno.

Po **středníku**, stejně jako po dvojtečce se tiskne malé počáteční písmeno.

Základní funkce středníku:

- a) odděluje relativně samostatné části složitého souvětí: *Jak milé se naše slunce vyjásnilo, vždy sobě stejné zustalo; jednou toliko se stalo, že na*

rozka onoho Jozue slunce nebeské v svém běhu se zastavilo, a jednou toliko za času krále Ezechiáše na deset stupnu s pět postoupilo.

Středník v této pozici můžeme chápat jako prostředek oddělující dvě významové složky v jednom souvětí, nebo jako oddělující dvě samostatné výpovědi.

b) odděluje větu vedlejší od věty hlavní: *Sem směřuje, co se dle svědectví Emmanuele Thesaura přihodilo, když velkomocný císař Julius z tohoto světa vykročil, tehdy se slunce hrozně tmavým oblakem zastřelo, a jako v smutek obleklo, tudy tento smrtedlný pád císaře Julia, celému světu oznámilo; když ale potomek Augustus do Říma vchazel, tu chvíli se zase slunce tak podivě vyjasnilo ... (A3a)*

c) uplatňuje se místo čárky: *Osmé znamení jesti' štír, o tom se praví: živ jsa jiné usmrcuje; však mrtví jsouc, uzdrávuje. (C1a)*

**Otazník** ohraničuje celky syntakticky, významově a intonačně.

Znaménko otazník má charakter znaménka nekoncového i koncového, signalizující otázku. Obvykle stojí:

a) za větou tázací: *Nyní povězte co je Augustinus? jeli světlo větší? čili světlo větší?*

b) v přímé řeči, za nepřímými otázkami: *Augustine, co myslíš? Takly tehdy nás pouštíš?*

Následující slovo se píše s malým písmenem.

Otázky mají v textu povahu otázek:

a) **doplňovacích:** *Nyní povězte co jest Augustinus? (B2b), Augustine, co myslíš? takly nás tedy opouštíš (B1b)*

V tomto případě má znaménko povahu nekoncového.

b) **zjišťovacích:** *jeli světlo větší? čili světlo menší? (B2b)*



**Vykřičník**, rovněž jako otazník, má charakter znaménka nekoncevého, signalizuje však zvolání: *Hle zmůžilost!*; *Hle láska!* (B4b); *Hle moudrost!* (B4b); *O hrůza!* (A2a); *Hle světlo větší, ano největší!* (B3b)

Vykřičník je kladen v textu:

- a) na konci výpovědi, které jsou tvořeny oslovením v 5. pádě: *Velební páni kanonici!* (A2b), *Nejjasnější slunce světa Augustyne! když je všemohoucí Bůh při počátku světa všelike dílo své, na šest dní rozlosovati ráčil ...* (A3b); *Bože můj nejmilejší!* (B1a); *O nejjasnější sluničko Augustine!* (C1a)
- b) na konci výpovědi, které jsou tvořeny samostatným citoslovcem: *Ach! jak milé jest světlo, a jak libé jest očim viděli slunce.* (A2b); *Ach! jak pozdě jsem tě miloval o kraso nejkrasnější ...* (A4b); *Ach! kdo jiný než, nežly naše dnešní slunce Augustyn* (C1a)
- c) Na konci vět rozkazovacích a přacíh: *Poslište!* (A4a)
- d) Na konci vět oznamovacích, mají-li zvolací ráz: *ach horko, ach mdlo, až se potíme!* (C1a)

Interpunkční znaménka otazník a vykřičník jsou kladeny doprostřed věty nebo souvětí.

**Závorky** (kulaté) se používají pouze k označení vsuvky: ... *všelike důstojenství od sebe udatně zavrhlý, a sobě raději volyli, (jak hlavní ozdoba toho řádu Tomáš Kempenský mluví,) v jednom koutku s pobožnou knížkou se těšiti.* (C2b). *Hle! mněl jest tento svatý řád jenom ve Vlaších (jak svědčí Vollahteramus kap. 21.) pět se klášterů, v Europě přes půl páta tisíce: ...* (E3b).

## 6 JAZYKOVÁ ANALÝZA TEXTU

### 6.1 ROVINA HLÁSKOSLOVNÁ

V rovině hláskoslovné není mnoho odlišných prostředků od současné češtiny. Zaměřili jsme se především na jevy, které se liší od novodobého úzu. Chceme zejména upozornit na diftongizaci *y* < *ej*, změnu *ú* < *ou* na začátku slova a existenci tzv. *pobočné slabiky*.

#### Poznámky k jednotlivým hláskám

##### Vokály

###### *a, á*

- v domácích slovech: za psl. *a* (*žena, nás*), za psl. *o* (*mladý*)
- v přejatých slovech: za cizí *a, á* (*kramec* < ze sthn. *kram*), *i* za cizí *o* (*klášter* < sthn. *kloster*)

Grafice *a* odpovídá grafém *a*, délka je naznačena diakritickým znaménkem, čárkou.

Hlásk *a* je otevřená samohláska.

###### *e, é*

- v domácích slovech: za psl. *e* (*jeden, den*)
- v slovech cizího původu: za cizí *e* (*řehole* < lat. *regula*)

Graficky se *e* označuje grafémem *e*, délka se označuje čárkou.

Hlásk *e* je samohláska středová přední.

###### *i, í (y, ý)*

- v domácích slovech: za prasl. *i, y* (*viděti, ryby*)
- v přejatých slovech: *i, í* za cizí *i* (*chvíle* < za sthn. *hwila*)

Litera *i* odpovídá dnešnímu *i*. Vyslovované dlouhé [i] se v celém tisku objevuje jako *j* (*kazánj, prwnj, obsaženj*). Spojka *i* se tiskne pravidelně jako *y* (*y maudroft, y vdatnoft, y trpělivoft, y přísnoft*), podobně *yhned* (psáno *y hned: y hned je zaře fpátkem wráti*). Dlouhé *y* se vyskytuje vždy po sykavkách.

Samohláska *i* je vysoká hláska přední.

### ***o, ó***

a) v domácích slovech: za psl. *o* (*on, obraz*)

b) v slovech cizího původu: za cizí *o* (*filosofové < za řec. filos*), za cizí *u* (*řehole < z lat. regula, ortelován < z sthn. urtel*)

Samohláska *o* se píše literou *o* (*opouftjff, poznánj, kdo, o kamen, O hrůza!*)

*O* je zadní středová samohláska.

### ***u, ú, ů***

a) v domácích slovech: za psl. *u* (*ucho*)

b) v přejatých slovech: cizího původu za *u, ú* (*biskup < ze sthn. biscof*)

V tisku se uplatňuje dvojí typ *u*. Běžné *u* (*druhý, břehu, druhau*), dále pak jednoduché *v*, jde-li o předložku (*v Boha, v gednoho*) nebo o předponu (*vvrženj, vkažu, vpadli*). Za starší *ú-* na počátku slova čteme *ou* (*oučinek, oumisl*). *Ů* označuje dlouhé *ú* vzniklé z dvojhlásky *uó*. Objevuje se zde nové diakritické znaménko, kroužek, které je již v textu plně ustálené.

*U* je samohláska zadní vysoká.

### ***ou***

a) v domácích slovech: za stč. *ú* (*lúka*)

b) v cizích slovech: za cizí *u* (*kaule < ze sthn. kule*)

Dvojhláska *ou* má v celém textu podobu *au* (*řwaucí, láskau, maudrost*).

## Konsonanty

s

- a) v domácích slovech: za psl. *s* (*sám*)
- b) v přejatých slovech: za cizí *s* (*sobota* < z lat. *sabatus*)

Grafika sykavky *s* je dosti pestrá. V textu uplatňuje tisk dvojí grafiku, dlouhé *s* (ſ) a točené *s*. Dlouhé *s* používá na začátku slova (*ſpaniloſt*, *ſwazek*, *ſpravedliwou*, *ſwou*) nebo uprostřed slova (*tajemſwi*, *kráſná*, *wynaſnażowal*). Na konci slova, jako předložka, nebo jako zřetelná předpona se tiskne točené (*s*) (*dnes*, *kdos*, *kdyżs*, *s gaſným*, *s Sláwným*, *s takowou*, *s pět*, *s myſlyl*). Uvnitř slova po sykavce se píše (ſ). Velké *S* se tiskne stejně jako velké točené *S* (*Srdce*, *Střelec*, *Slunce*).

Konsonant *s* je přední dásňová hláska, úžinová vlastní.

š

- a) v domácích slovech: za prasl. *š* (*šel*, *šibenice*)
- b) v přejatých slovech: za cizí *š* (*šarlat* < z střhn. *Scharlat*)

Pro literu *š* se používají v tisku tyto spřežky: dvě dlouhá *ſſ* na začátku (*ſſeſt*, *ſſálý*, *ſſyroce*) nebo uprostřed slova (*wětſſý*, *wſſechno*, *wzneſſené*). Na konci slova se tiskne *ſs* (*wáſs*, *najdeſs*, *ptaſs*). Velké *Š* se tiskne jako spřežka *Sſ* (*Sſtjir*, *Sſarlatowého*, *Sſalomaun*).

Setkají-li se v textu dvě sykavky vedle sebe tiskne se *š* stejnou spřežkou (*ſſ*) (*nižſſý*).

Souhláska *š* je hláska zadní dásňová, úžinová.

z, ž

- a) v domácích slovech: za pras. *z* (*zlá*, *za*), za prasl. *ž* (*žaba*)
- b) v přejatých slovech:

Hláska *z* má v kázání malé i velké písmeno (*rozvygeti*, *mezi*, *rozkaz*, *na Zemi*). Stejně je tomu tak u souhlásky *ž*. Sykavka *ž* je označena diakritickým znaménkem (*žiwého*, *Lože*, *zdaliž*, *Žiwot*).

## c, č

- a) v domácích slovech: za psl. *c*, *č* (*otec*, *čekati*)
- b) v přejatých slovech: za cizí *c* (*cedr* < za lat. *cedrus*)

Grafika v kázání má pro souhlásku *c* i *č* svůj znak. Hlávka *c* má tisk malé i velké *c* (w *Affrice*, *ofwícenořt*, *Cýrkew*, *Cti*). Malé *č* označuje *c* s háčkem (*počne*, *od půl čtvrta*, *neplač*). Pro velké *Č* používá tisk spřežky *Cž* (*Cžlowěk*).

Souhlávka *c*, *č* byla, stejně jako v dnešní češtině, neznělá, *c* ostrá, *č* tupá. Obě byly měkké.

## r, ř

- a) v domácích slovech: za psl. *r* (*ruka*)
- b) v přejatých slovech: *r* za cizí *r* (*kamarád* < z fr. *camarade*). *ř* za cizí *r* (*řehole* < z lat. *regula*);

V grafice se používá hlávku pro *r* také malé i velké písmeno (*čtvrta*, *prochazege*, *bratr*, *do Rage*). Malé *ř* se tiskne jako *r* s háčkem (*Třeboň*, *popatř*, *Přichránitel*). K označení velkého *Ř* se užívá spřežky *Rž* (*Ržády*, *Ržeholy*, *do Ržíma*).

*R* je kmitová souhlávka zubodásňová, tvrdá a znělá. *Ř* je kmitová, zubodásňová, znělá, měkká.

## l

- a) v domácích slovech: za psl. *l* (*louka*, *lstivý*)
- b) v slovech cizího původu: za cizí *l* (*falše* < sthn. *walsch*, *chvíle* < za sthn. *hwila*)

Souhlávka *l* se uplatňuje v tisku dvojím způsobem. Jedná se o rozlišení tzv. otevřeného a zavřeného *l*. Otevřený *l* je tisknuto v textu pouze 3 x, z toho se dá usoudit, že se od rozlišení tohoto *l* ustupuje.

Konsonant *l* je hlávka boková, zubodásňová. Hlávka *l* je jedinečná.

## **j**

- v domácích slovech: za psl. *j* (*jeden*), jako protetická hláska před *i* (*jiny*, *jiti*)
- v přejatých slovech: za cizí *i* nebo *j* (*anjel* < lat. *angelus*, *Ježíš* < z lat. *Iesus*)

Litera *j* se tiskne dvojným způsobem. Základní literou je *g*. To se objevuje ve většině případech (*gazykem*, *gmenuge*, *geg*, *Angelům*, v předponě *nej-* (*negmoudřegššy*, *negdiwnějššy*), častěji v příponě *-ejší* (*neytarožitnějššy*, *spanilejššy*). Druhou literou je *y*, a to zejména v předponě *nej-* (*neymilejššy*, *neyhorliwějššy*, *neylejššy*) a ve dvojhlasce *ej* (*tey*, *beyk*, *netopeyrowe*). V kázání nacházíme také *ay* (*ay*).

Souhláska *j* je jedinečná. Je hláskou předodásňovou, bokovou.

## **g**

Hláska *g*, vyslovovaná jako [g] se vyskytuje pouze ve slově *Augustýn* a *gruntovně*.

*G* je zadopatrová souhláska závěrová.

## **k**

- v domácích slovech: za psl. *k* (*kámen*, *krev*)
  - v přejatých slovech: *k* za cizí *k* (*klášter* < z sthn. *kloster*);
- Souhláska *k* se tiskne literou *k*. Grafém *k* je již běžně používanou hláskou. *K* je souhláska závěrová, zádopatrová. *K* je hláska párová, neznělá a tvrdá.

## **h, ch**

- v domácích slovech: *h* za starší *g* (*noha*), *ch* (*choditi*, *chytrý*)
- v přejatých slovech: *ch* za cizí *h* (*chvíle* < za sthn. *hwila*)

Litera *h* se objevuje jako hiátová hláska ve slovech (*Izrahelský*). Souhláska *ch* se tiskne spřežkou *ch*.

Souhláska *h* je vlastní úžinová, hrtanová, šumová. *Ch* je hláska zadopatrová. Obě jsou hlásky tvrdé.

## **v**

a) v domácích slovech: *vy, věřiti*

b) v přejatých slovech: za cizí *v* (*váha* < za sthn. *waga*)

Souhláska *v* se označuje znakem *w* (*wywolené, Swětlo, wroucnějffý*). Stejně tak se zapisuje i velké *V* (*Wyznawač, Weliký, Wáha*). Také *v* v předložce je zapisováno jako *w* (*w Maudrofi, w patách*).

*V* je souhláska retozubná, vlastní úžinová, obojetná, znělá.

## **f**

v domácích slovech:

v slovech cizího původu: za cizí *v* (*troufati* < za sthn. *trouwen*)

Hláska *f* se tiskne jako *f* nebo spřežko *ff* (*ffalše*).

Souhláska *f* je retozubná, vlastní úžinová, neznělá.

## **d, t, n**

a) v domácích slovech: za tytéž hlásky prasl. (*den, ten, nás*)

b) v přejatých slovech: za cizí *d, t, n* (*diamant* < z fr. *diamant* < *diamanus*, *klášter* < za sthn. *kloster, monachove* < za řec. *monarchia*)

Hlásky *d, t, n* se tisknou v textu literami *d, t, n*.

*D, t, n* jsou hlásky předodásňové, závěrové, tvrdé. *D* je znělé, *t* neznělé, *n* jedinečné.

## **b, p, m**

a) v domácích slovech: za prasl. *b, p, m* (*budu, pustiti, milá*)

b) v přejatých slovech: v substituci retnice *b* za *f* (*barva* < sthn. *varwe*), *p* za cizí *p* (*perla* < z itl. *perla*, nebo fr. *perle*), *m* za cizí *m* (*malovat* < z něm. *malen*).

V grafice našeho tisku se označují souhlásky *b, p, m* literami *b, p, m*.

*B, p, m* jsou hlásky závěrové, obouretné. Konsonant *b* je znělý, *p* neznělý, *m* jedinečný.

### ***d', t', ň, di, ti, ni***

Hlásky *d', t'* se tisknou zcela pravidelně. U těchto vysokých liter užívá tisk apostrofu (*dokud', d'iw, z'diwočelá, neboť', vrat', necht'*). U nízké litery *ň* užívá háčku (*přiwláňnowaly, raňil*).

### ***dě, tě, ně***

Tyto slabiky zná tisk velmi dobře, proto je jejich tisk zcela pravidelný. Měkkost souhlásky se označuje háčkem nad literou *e* (w Městě, řřtěřtj, raněgi, hrozně, mocně, pozdě, raděgi, vyděl). - *kurabra*

### ***hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny***

a) v domácích slovech:

b) v přejatých slovech: *\* Augustyni Monzka*

Slabiky vyslovované [hy, chy, ky, ry, dy, ty, ny] se tisknou s tvrdým *y* (*wyřkytne, když, hřjchy, tyto*).

### ***bě, pě, vě, mě***

Tyto slabiky se neliší nijak od dnešního tisku. (*lobě, tobě, běh, upěndliwě, trpěliwořt, mědennj, Měsyc, wětřřý, hwězdami*).

V hláskoslovné oblasti konsonantů se zachovávají zubnice ve skupině s hláskou *l*, vzniká tak tzv. pobočná slabika (*mučedlnický, kazatedlnicich, upěndlivě*).



ý > ej

Změna ý v ej v koncovce se dokládá pouze sporadicky (*dobřejch věcí a rozkoši*). Dále se objevuje v předponě vý- (*vejmluvnost*). Často je viditelná v kmeni (*mlejnským, bejk, netopeyrove*).

## 6.2.1 PODSTATNÁ JMÉNA (SUBSTANTIVA)

Podstatná jména jsou slova, kterými se označují osoby, zvířata, předměty, místa, stavy, vlastnosti a činnosti. Jsou slova, která mají vlastní význam a která se mohou používat samostatně.

Podstatná jména mají různé tvary, které se odlišují podle pohlaví, čísla a pádu. Každé podstatné jméno má svůj vlastní tvar, který se odlišuje od ostatních slov v slovesném řádku.

Číslo jmen, kterými se označují předměty, je rozděleno na jednotné a množné číslo. Každé podstatné jméno má svůj vlastní tvar, který se odlišuje od ostatních slov v slovesném řádku. Podstatná jména mají různé tvary, které se odlišují podle pohlaví, čísla a pádu. Každé podstatné jméno má svůj vlastní tvar, který se odlišuje od ostatních slov v slovesném řádku.

Slovesný řád je rozdělen na tři části: předmět, sloveso a přídomek. Každé slovo má svůj vlastní tvar, který se odlišuje od ostatních slov v slovesném řádku. Podstatná jména mají různé tvary, které se odlišují podle pohlaví, čísla a pádu. Každé podstatné jméno má svůj vlastní tvar, který se odlišuje od ostatních slov v slovesném řádku.

- ve dvojčlenné větě: *Učitel čte v knize, učitel čte v knize* (A1b)
- ve dvojčlenné větě: *Učitel čte v knize, učitel čte v knize* (A1b)
- ve dvojčlenné větě: *Učitel čte v knize, učitel čte v knize* (A1b)
- ve dvojčlenné větě: *Učitel čte v knize, učitel čte v knize* (A1b)
- ve dvojčlenné větě: *Učitel čte v knize, učitel čte v knize* (A1b)
- ve dvojčlenné větě: *Učitel čte v knize, učitel čte v knize* (A1b)
- ve dvojčlenné větě: *Učitel čte v knize, učitel čte v knize* (A1b)
- ve dvojčlenné větě: *Učitel čte v knize, učitel čte v knize* (A1b)

## 6.2 ROVINA TVAROSLOVNÁ

Tvaroslovné prostředky kázání jsou stejné jako prostředky současné češtiny. Nalézáme pouze několik zvláštností odchylojících se od současné normy.

### 6.2.1 PODSTATNÁ JMÉNA (SUBSTANTIVA)

Substantiva jsou v tisku zastoupena velmi početně. Deklinačních nepravidelností a zvláštností je však velmi málo.

Substantiva označují nezávislé entity, tj. osoby, zvířata a věci, a dále vlastnosti a děje pojímané jako nezávislé entity.

Část jejich významu doznala takového zobecnění, že se jejich vyjadřování stalo pravidelným a závazným, že se zgramatikalizovalo. Jde o význam přirozeného rodu a životnosti, který je vyjadřován gramatickou kategorií rodu a životnosti. Dále jde o rysy sémanticko-syntaktické, které jsou vyjadřovány gramatickou kategorií pádu a gramatickou kategorií čísla. (PMČ, 2001).

Substantiva ve svých primárních funkcích obsazují pozice subjektu a objektu, ve funkcích sekundárních mohou být kterýmkoli jiným větným členem:

- ve funkci subjektu: *Lid, kterýž chodil v temnostech, viděl světlo veliké, ... (A4b);*
- ve funkci objektu: *... vyjasněné se vyskytlo, a své učení, své kázání, svou horlivost jak sluneční papršky rozhazovati počalo, ... (A4b)*
- ve jmenné části přísudku jmenného se sponou: *Řeknu já: velmi špatné světlo bylo jest v církvi Krystove, ... (A4a)*
- ve funkci příslovečného určení: *... tu samé smyšlenky, co sobě jen kdo smislyl, jak sovy, a netopejrové lítali, ... (A4a)*
- ve funkci přívlastku: *... a sám chtěl bratr slunce jmenován býti (A3a).*

Z formálního hlediska patří substantiva k ohebným slovním druhům.

## Gramatická kategorie rodu

V textu mírně převažují podstatná jména rodu mužského. Kazatel hovoří o svatém Augustinovi a srovnává jej s ostatními svěťci. V hojně míře v textu nalezneme podstatná jména rodu středního, zejména substantivum slunce, k němuž autor přirovnává postavu světce Augustina. Feminina v textu označují názvy vlastností (*moudrost, jasnost, přísnost, vejmluvnost, trpělivost, štědrost*, B3a)

## Gramatická kategorie pádu

Pád slouží k vyjádření vztahu substantiva k slovesu a k ostatním substantivům ve větě. Formálním projevem pádu je pádová koncovka, v lokále je navíc součástí pádové formy i předložka.

- **nominativ** je převážně pádem předmětu: ... *tehdy se slunce hrozně tmavým oblakem zastřelo*, ... (A3a) a jmenné části přísudku: ... *jini že jest správce tisícerych hvězdiček*, ... shodném přívlastku nebo přístavku, který se shoduje s podmětem: *Mikuláš Koperník, člověk veliké zkušenosti, hvězdářské umění* (B2a)
- **genitiv** je převážně pádem neshodného přívlastku: *otec světla* (A3b)
- **dativ** je pádem předmětu: ... *jeho čerstvosti se diviti* ... (B2b) nebo přívlastku neshodného: *naklonnost k marnostem* (A4b)
- **akuzativ**: vyjadřuje přímý objekt: *svůj běh dokonal* (C2a)
- **lokál**: je především pádem příslovečného určení: ... *lid, kterýž chodil v temnostech*, ... (A4b)
- **instrumentál**: ve funkci příslovečného určení: ... *obchází s takovou rychlostí* ... (B2a)
- **vokativ**: tímto pádem se v komunikaci oslovuje nebo zvoleným oslovením hodnotí adresát. Jelikož se jedná o text, který byl přednášen jako kázání v kostele, tak se autor obrací k posluchačům, aby upoutal jejich pozornost: (*Velební páni kanonici! Nejjasnější slunce světa Augustyne! když je všemohoucí Bůh při počátku světa všeliké dilo své,*

na šest dní rozlosovati ráčil ... (A3b); Bože můj nejmilejší! (B1a);  
O nejjasnější sluničko Augustine! (C1a)

### Poznámky k deklinačním zvláštnostem:

1. V 1. p. pl. rodu mužského životného se objevuje zživotňující koncovka – ové: *bludove, oudove, dnove*,
2. jako varianta ke koncovce –é se v některých slovech objevuje koncovka – ové: *kazatelové, učitelové*
3. odchylka od duálového tvaru rukama - rukami (A2a)

### **6.2.2 PŘÍDAVNÁ JMÉNA (ADJEKTIVA)**

Představují plnovýznamový ohebný slovní druh. Pojmenovávají vlastnosti substancí a některé druhy relací.

Ve větě plní primární funkci atributu: ... *tisíc německých mil* ... (B2b)

Z hlediska významového dělíme adjektiva na kvalifikační (kvalitativní) a relační. Kvalifikační adjektiva vyjadřují jen vlastnosti substancí, jsou obvykle neutvořená. Mívají povahu subjektivního hodnocení a je většinou možné je stupňovat: *jasná lampa* (A3b), *veliké světlo* (A4b), *krásná a milá Denice* (A2b).

Adjektiva relační vyjadřují kromě vlastnosti substancí i vztah k další substanti nebo ději, k jiné vlastnosti nebo okolnosti, od jejichž názvů jsou utvořena: *vejroční slávnost* (A2b), *halíři mědění* (A1), *hojné slzy* (B1a).

### Deklinační zvláštnosti u adjektiv:

1. nalézáme kolísání tvarů v 7. p. pl. feminin a neuter: *s bludnýma hvězdami* (B1b), *s bludnýma světly* (B1b);
2. v 4. p. sg. se vyskytuje – na místo –é: v *krátkym čase* (B4b);
3. v 3. p. pl. se objevuje – ej v koncovce na místo –é: v *tej kacířskej chamrodině* (C1a);

4. zvláštní tvary posesivních zájmen: *pro víru Krystovou* (C1b);
5. jmenné tvary adjektiv: *živ* (C1a).

### 6.2.3 ZÁJMENA (PRONOMINA)

Představují plnovýznamový ohebný slovní druh, v němž se různou měrou realizuje schopnost jazyka pojmenovávat substance a vlastnosti substancí. (PMČ, 2001)

Zájmena pojmenovávají jevy ve vztahu k jejich roli v komunikaci:

- pojmenovávají jevy ve vztahu k jejich roli v komunikaci: *já, Augustyna spítujíc* (B2b), *řeknu já: ...* (A4a);
- odkazují k referentu v rámci textu nebo ukazují mimo text: *slyšte to světa miláčkově, nedutkliví rozmázankově, ... Augustyn tak stály, ...* (B2a), *jak se tento stkvěl v chrámě božím* (A3b);
- vyjadřují vztah komunikační role a posesivity: *Můj Dobropán jest můj nejmilejší pán Ježíš ...* (B1b), *zármutek tvůj v radost se obrátí* (B1a), *... pod plášť opatrování svého, ...* (B1b);
- vyžadují doplnění informací o předmětu komunikace: *kdo to činí: kdo to působí* (B1a), *Augustyne, co myslíš?* (B1b);
- vyjadřují vztah: *Moje Krasopaní jest moje nejspanilejší Marya, jenž mne pod plášť mateřského opatrování jest přijala.* (B1b);
- vyjadřují různé odstíny neurčitosti předmětu, vlastnosti nebo vlastníka: *... svatý anjel strážce, který mne z manichejských bludu jako z nějakého labiryntu vyvedsti, a k pravému poznání přivedsti ráčil.* (B1b);
- popírají předmět nebo vlastníka: *... že v něm žádné falše není* (A3a)
- identifikují: *... kdo to činí: kdo to působí: ach! kdož jiný, nežly naše slunce Augustyn ...* (B1a)
- totalizují a kvantifikují: *Věc ta, nad kterou se všichni ne jen idioti, a neb sprostáci diviti musejí* (A3b);
- reflexivizují: *přiznat se musejí* (A3b).

### Zvláštnosti u zájmen

1. ve 4. p. sg. má osobní zájmeno mě tvary mně: ... *a mně za svého pomocníka vyvoliti sobě oblíbil* ... (B2a), ... *ale od smrti k životu mně jest přenesl.* (B1b)
2. vztažné jenž se uplatňuje bez rozlišení rodu a čísla: ... *jest den nedělní, jenž se nazývá, den slunce* (A2b), *A poněvadž jim víra pravá, jenž se nazývá svíce v temnostech svítící,* ... (A4a), ... *obzvláštní skutky, tento titul, jenž děla velikou hubu,* ... (B3b), ...*odtud přišlo slunce naše na poslední znamení, jenž jsou ryby,* ... (C1b).
3. místo zvratného svůj se běžně užívá tvůj: ... *když jsi své srdce láskou boží,* ... (C1b), ... *an jsi se sám vyznal v knihách tvých* (C1b).
4. početná jsou slovesa se zájmenem sobě místo si: *dejte sobě čísti* (B2a), *vyvoliti sobě oblíbil* (B2a), *povolal sobě* (B1a), *myslil sobě* (B1a).

### 6.2.4 ČÍSLOVKY (NUMERALIA)

Slouží jako slovní druh vyjadřující kvantovost, a to buď počítanou, určitou, vyjádřitelnou čísly, nebo nepočítanou, neurčitou, čísly nevyjádřitelnou. Číslovky mají jednotnou slovnědruhovou povahu. (PMČ, 2001).

Po formální stránce lze většinu číslovek přiřadit k jiným slovním druhům.

#### Dobové zvláštnosti u číslovek:

1. číslovkové výrazy složené jsou tištěny vždy zvlášť a poslední číslovka je připojena spojkou a: ... *že za jednu každou hodinu čtyry a dvaceti tisíců německých mil uběhne,* ... (B1b), ... *již na třinácte set let trvá,* ... (C2b).
2. číslovka druhová se objevuje na místě číslovky základní: ... *dvanáctero nebeských znamení v sobě obsahující,* ... (B4a), *Fijalovou barvu ukazují tisícery světa tupitelové,* ... (C2b).

## 6.2.5 SLOVESA (VERBA)

Je plnovýznamový ohebný slovní druh. Slovesa vyjadřují dynamický, v čase probíhající příznak substancí, tj. děje a stavy.

Primární syntaktickou funkcí sloves v určitém slovesné tvaru je funkce predikátu.

### Slovesný čas

Náš text disponuje těmito časy:

- **prézentem** (časem přítomným) – tato forma vyjadřuje děj odehrávající se v okamžiku promluvy: *Dokud truchlivá noc své vladářství provozuje, a své člověku nepříjemné mrákoty, jak nějaké smutkové opony vůkol a vůkol rozkládá, a zavěšuje.* (A2a)
- **préteritem** (časem minulým) – jedná se formu, jež vyjadřuje děj, který se odehrál před okamžikem promluvy: *... lide větším dilem, jako v temnostech chodili, jako slepi jen hápaly, tu slepi slepeho vedl a oba do jamy upadli, jini o kámen pohoršení zavadili.* (A4a).
- **plusquamperfektem**: *...jakoby on své umění našemu osvícenému slunci byl připisoval, ...* (B3a)
- **futurem** (budoucím časem): *... jejichžto slovo jako pochodně hořelo; sobě spitovati budete.* (C2b).

V tisku převažuje minulý čas, protože kázání je vyprávěním o životě svatého Augustina. Autor se vrací do minulosti a přibližuje život světce svým posluchačům.

### Slovesné tvary

Podle toho, jakými formálními prostředky se jednotlivé slovesné tvary tvoří, dělí se na slovesné tvary určité a neurčité. Podle toho, jakými formálními prostředky se jednotlivé slovesné tvary tvoří, dělí se slovesné tvary na jednoduché a na tvary složené.

Infinitiv se v textu vyskytuje zásadně v zakončení na *-ti*: *rozlosovati ráčil* (A4a), *rozhazovati počalo* (A4b), *obratiti usiloval* (B2a), *chci řícti* (B2b).

Jelikož se jedná o barokní text, nešetří autor synonymy. V textu nalezneme celé synonymní řady: ... *jak nejaké smutkové opony vůkol a vůkol rozkládá, a zavěšuje*, ... (A2a), *Pozdvihni pobožný ctiteli oči své, pozdvihni, a popatř*, ... (A2b); ... *které se jen v noci rozsvěcují, zatím člověka vábí, šáli a mámi*, ... (B1b).

### Přechodníkové tvary

Přechodníkové tvary jsou relativně časté. **Přechodník přítomný** se vyskytuje v textech v těchto případech. Je jím vyjádřena časová současnost:

*Vytěpili se tu kdes jeho někdejší kamaradi, řkouce: Augustýne, myslíš?* (B1b),  
... *tu se zvěř divoká vyskytla, chci řícti: rozliční jedovatí kacířští bludové, očekávaje, kdo by se opozdil, tu ďábel jako lev řvoucí obcházel, hledaje, koho by sežrati mohl.* (A4a) *I na tom znamení procházel Augustyn, když slovo boží přednášejíc, a tisícere naučení jako z nádoby vyvolené hojně vylívajíc*, ... (C1b)

Přechodník přítomný má tyto tvary pro mužský rod: *očekávaje* (A4a), *hledaje* (A4a), *věda* (C1a), *máje* (C1b), *jsa* (C1a). Tvar rodu ženského není doložen příliš často. Převládá zakončení na *koncovku* *-íc*: *spitujíc* (B2b), *rovnajíc* (B2b), *jsouc* (C1a). Tvary množného čísla jsou: *stojice* (A2a), *řkouce* (B1b), *přístupujice* (B4a), *dorážejice* (C1a), *májice* (C2b).

**Přechodník minulý** není v textu zastoupen v takovém množství, jako přechodník přítomný. Nalezneme jej v těchto případech, kde vyjadřuje předčasnost:

... *i také jedovaté vlhkosti vytahuje, a přitáhše k sobě takové, je svým časem spolu setře* ... (A4b),

... *kterýžto uděliv mně křtu svatého, ne k smrti, ale od smrti k životu mně jest přenesl.* (B1b);



... ale však nalezše tu dva sloupy Herkulesové s nápisem: stůj a dále se nepouštěj, všechny své concepti spatkem obratiti přimucen byl. (B4b)

### 6.2.6 PŘÍSLOVCE (ADVERBIA)

Tento neohebný plnovýznamový slovní druh vyjadřuje především okolnosti, za který se realizuje obsah slovesa, za nichž platí obsah adjektiva anebo dalšího adverbia. Z formálního hlediska patří adverbia mezi ohebné slovní druhy. Stejně jako adjektiva se však některá adverbia mohou stupňovat. Jsou v tisku hojně zastoupena. Nejčastěji jde o adverbia tvořená z adjektiv.

#### Zvláštnosti u adverbii

1. v mnoha spojeních se objevují substantiva čas: ... a přitáhše sobě takové, je svým časem spolu setře a v děšť neb vláhu obracuje ... (A4b)  
... jednou toliko za časů krále Ezechyáše na deset stupňů z pět postoupilo ... (B1b)  
Slyšte to světa miláčkové, nedutkliví rozmazankové, kteří na čas toliko věřite, ale v čas pokušení zas odstupujete ... (B2a)
2. mnoho odchylek nacházíme v tisku u příslovečných spřežek: u prostřed, z prvopočátku, na posled, z nenadálí; vtom, ?

### 6.2.7 PŘEDLOŽKY (PREPOZICE)

Tento slovní druh je neohebný a významově nesamostatný (syntaktický). Předložky spoluvytvářejí syntaktické i nesyntaktické významy jmen jakožto součást jejich pádových podob. Vyjadřují povahu vztahu jména ke slovesu nebo k jinému jménu ve větě.

Předložky klasifikujeme podle jejich spojitelnosti s různými pády substantiv:

1. předložky s **gentitivem**: *bez, z, za, do*

*bez slunce (A4a), bez hany (A2b), za života svého (C2a), od něho (A4b), z světa (A4b), od slunce (C1b), za života svého (C2a).*

2. předložky s **dativem**: *k*

*k podívání, k podívání, k rozvažení, k potěšení (A2b), k sobě přitah (A4b), k nepravostem (A4b)*

3. předložky s akuzativem: *na, pod, skrze*

*na tebe (A2a), na vycházející sluničko (A2a), skrze svou vejroční slávnost (A2b), na věčnou památku (A3a), pod plášť mateřského opatrování (B1b), skrze arcioctce Augustina (B4a).*

4. předložky s **lokálem**: *na, po, v*

*v patách (A2a), na svém triumfálním voze (A2b), na zemi (A2b), v povětří (A2b), po sobotě (A2b), na tom znamení (C1a), po tak snázných prácech (C1b).*

6. předložky s **instrumentálem**: *nad, před, za, s, mezi*

*za tebou (A2a), s člověkem (A2b), mezi Peršany (A2b), s poníženou poklonou (A2b), spolu s vysoce důstojnou hlavou (A2b), v pochybnosti zůstalo (A3a), před tímto slunce (B2b), nad námi (C3a), před trůnem (C3a).*

Neslabičné předložky se běžně objevují <sup>ve</sup> na svých nevokalizovaných podobách: *z svého šarlatového lože (A2b), z světa (A4b), s svou důstojnou hlavou (A2b).*

## 6.2.8 SPOJKY (KONJUNKCE)

Jsou slova neohebná, neplnovýznamová. Slouží ke spojování vět i částí vět.

### Spojky souřadící (parataktické):

Slouží k vyjádření vztahu koordinace mezi členy několikanásobného větňého členu a mezi větami hlavními.

#### - vztah slučovací – a, i, ani

... rozkázal Augustus svůj obraz slunečnými paprškami ozdobiti, **a** sám chtěl, bratr slunce jmenován býti. (A3a)

Řeknu já: velmi špatné světlo bylo jest v církvi Krystově, prve než se naše slunce vyskytlo, to jest prve, než Augustyn viru pravou, perem **i** usty zastávati počal, lidé větším dílem, jako v temnostech chodili, ... (A4a)

Kolik nás koliv dnes k uctění tvému jest po spolu shromážděných, všickni to zname, **a** víme, že takové jest tvá osvicenost, kterou **ani** kazatelově nevysloví, **ani** veršovci nevypodobní, **ani** kronikáři nevypíší, **ani** hvězdáři nevyměří, **ani** symbolisté nevyobrazí, **ani** mudrci nepostihnou, **ani** bohomluvcové, nebo teologové neobsahnou, ... Spojka *ani* se v textu objevuje jako vícečlenný spojovací výraz.

#### - odporovací vztah – základní odporovací spojkou je v textu spojka *ale*, *ale však*, *avšak*, *nýbrž*, *anobřž*:

Znamení stálosti jest slunce; tak Pismo dí: Člověk smyslný to moudrosti, zůstává, jako slunce, **ale** blázen jako měsíc mnění se. (B1a)

... když na břehu mořském procházeje spekulíroval, **a** se vynasnažoval to nestihlé tajemství Trojice svaté obsahnouti, **ale** však nalžeše du dva sloupy Herkulesové s nápisem: ... (B1b)

Když jest všemohoucí Bůh při počátku světa všelké dílo své, na šest dní rozlosovati ráčil, prvního dne stvořil světlo, však bez slunce, ... (A4a)

Nýbrž zakládajíce se na Pismo svaté, země na věky stojí, **a** zas: slunce vychází i zapadá. (B2a)

*Duha naše, totiž kanovnická řehola, jak se jednou vyskytla, netratí se, anobrž již třinácte let trvá, a trvati bude do skonání, ... (C2b)*

- **stupňovací vztah** – a, nejen – ale i

*Vytáhl milé jest, a k sobě přitáhl Augustyn z manychejského učení bludy právě jedovaté, přitáhl i s nimi svobodu a smělost k nepravostem, ... (A4b)*

*Věc ta, nad kterou se všichni ne jen idiote, aneb sprostáci, ale i filosofové, a hvězdáři divit musejí, jest slunce ono nebeské, ... (A3b)*

- **vylučovací (disjunktivní) vztah** – aneb

*Než, co to znamenám: zdaliž se mně můj zrak mnění: aneb oči od slunečného blesku pocházejí: vidím duhu překrásnou ... (C2a)*

**Spojky podřadící (hypotaktické)**

Tyto spojky vyjadřují příčiny a následky v širokém smyslu. Spojky slouží k připojení věty vyjadřující příčinu děje nebo stavu.

- **vztah důvodový** – neboť

*... Augustyn ale od samého Boha spolu s člověka Krysta Ježíše, neboť jak svědčí Lancilus in vita Augustini, ukázal se syn boží Augustýnovi v způsobu jednoho poutníka, ... (B3b)*

*O nejjasnější slunce církve Krystově Augustýne! jehož my dnes tak divně se stkvoucího vidíme, ukaž dnes svou moc nad námi, neboť ejhle, snad někteří z nás před Bohem skrze hřích jsou usmrceni, ... (C3a)*

- **vztah podmínkový** – jestli, -li

*Necht' čte, komusi líbí, jeho přepodivné knihy, a bude div, jestli mu před tímto sluncem oči nepojdou, bude živ, nebudeli slzeti. (B1a)*

- **vztah přípustkový – ač**

... a co tak při něm obzvláštního se vynachází, k pobožnému spitování, ač tupým jazykem mým vyjevím, a oznámím ... (A3b)

- **vztah účelový – aby**

Ach pust', pust' papršlek své dobrotivosti na nás na všeckny, aby mrtví skrze milost boží zase obživli, zatvrzení aby tvou milosti se setřely, vlašni ale tvou jasností aby se v pravou lítost, a slzy rozplynuly, a všickni své napravení tvému mocnému před Bohem orodování připsaly. (C3a)

- **vztah časový – když**

Byl na tom znamení Augustyn, když hříchy své předešlé, a všecku jedovatost jejich pravim pokáním usmrtil, ... (C1a)

Poslište! když jest všemohoucí Bůh při počátku světa všeliké dilo své, na šest dní rozlosovati ráčil, prvního dne stvořil světlo, ... (A4a)

- **vztah způsobový – jako by, že**

... a co jen se nachází živého na zemi aneb v povětří všechno se těši, a jako by znova zrozené bylo, s člověkem se to raduje, a veseli. (A2b)

... jsa od něho pokřtěn, všecky své předešlé z světa vytažené jedovaté a jizlivé vlchkosti, totižto hříchy a nepravosti tak setřel, že je v samou spasitedlnou vláhu slz kajících přepodivně obrátil, a rosolvíroval. (A4b).

### 6.2.9 CITOSLOVCE (INTERJEKCE)

Představují neohebný slovní druh se zvláštními typy významů. V komunikaci jsou plně sdělná a formálně samostatná. V textu mají funkci kontaktovou.

Objevují se ve spojení s vokativem:

... *o kraso nejkrasnější, o dobroto nejlepší, ...* (B1a)

*O nejjasnější sluničko Augustyne!* (C1a)

Samostatně stojící, vyjadřující zvolání:

*Hle láska!, Hle moudrost! Hle práce a pilnost!, Hle pobožnost!* (B4b)

*Hle, jak jest dobré hojení, sebe samého mrtvení.* (C1a)

... *ukaz dnes tvou moc nad námi, neboť ejhle, snad někteří z nás před Bohem skrze hříchy jsou usmrcení, ...* (C3a)

## 6.3 ROVINA SLOVOTVORNÁ

V rovině slovotvorné se zaměříme na slova motivovaná, která jsou tvořena odvozováním. Zachycujeme tyto slovní druhy: **substantiva, adjektiva, verba a adverbii**. Ostatní slovní druhy tento proces nezahrnují. Všechna slova motivovaná zařazujeme do slovotvorných kategorií a k jednotlivým slovotvorným typům.

Odvozování je v češtině nejčastějším způsobem tvoření slov. Jedná se o takové tvoření slov s novým nebo obměněným významem spojením odvozovacího základu slova základového a slovotvorného formantu. Základními slovotvornými vztahy je:

1. **fundace** – fundace znamená zakládání se jednoho slova na druhém. Jde o vztah mezi slovem fundujícím (základovým) a fundovaným (utvořeným) a
2. **motivace** – motivace znamená odkazování jednoho slova na druhé

Odvozování může být:

- a. **příponové – suffixace**: slovotvorný základ slova fundujícího se rozšiřuje o sufix. Slovo fundované tím získává tvaroslovnou (pragmatickou) a často i slovnědruhovou příslušnost.;
- b. **předponové – prefixace**: slovo fundované si zachovává slovní druh slova fundujícího i jeho paradigmatickou příslušnost;
- c. **prefixálně – suffixální (smíšený)**: jako slovotvorný prostředek se zde uplatňuje předpona i přípona zároveň;
- d. **konverze – odvozování koncovkou**: jedná se o derivace bezafixální, dochází ke změně tvaroslovné, někdy i slovnědruhové charakteristiky slova;
- e. **prefixálně-konverzní**: spojení prefixu a koncovky;
- f. **resuffixace**: náhrada jednoho slovotvorného sufixu za druhý, který má jinou funkci, zvláště při deadjektivním tvoření substantiv;

- g. **desuffixace:** nové slovní druhy nahradíme tím, že zkrátíme slovotvorný základ o sufix slova fundujícího;
- h. **deprefixace:** fundující slovo ztrácí prefix;
- i. **reflexivizace:** odvozování zvratných sloves pomocí volných zvratných formantů se, si;
- j. **postfixace:** odvozování slov od úplného slovního tvaru postfixem si.

Základovým slovem mohou být různé slovní druhy. Nejčastěji to bývají jména, tzv. **denominativa** a slovesa tzv. **deverbativa**. Denominativa se dělí na odvozeniny ze substantiv – **desubstantiva** a odvozeniny z ajektiv – **deadjektiva**.

Slova vytvořená stejným způsobem (stejnou příponou), za stejných podmínek tvoří slovotvorný typ. Po formální stránce reprezentuje typ jednotný formant, např. -tel vytváří slovotvorný typ názvů činitelských, odvozených tímto formantem od sloves. Spojuje do jedné skupiny slova jako: *učitel, přichránitel, spůsobitel, kazatel, tupitel*. Všechna tato slova mají stejnou mluvnickou charakteristiku (maskulina životná, měkkého skloňovacího typu).

Slovotvorná kategorie zahrnuje několik slovotvorných typů spojených obecným významem. Slovotvorný typ tvoří jednota formy a významu, tak slovotvornou kategorii konstituuje pouze jednota významu. Například kategorie názvů činitelských sdružuje typy odvozených příponami: -tel, -čí, -ák, -ě, -ce. Slovotvorná kategorie se uplatňuje jen v rámci jednoho slovního druhu. Pojem slovní druh je nadřazen pojmu kategorie, je to pojem, který stojí nejvýše. Slovní druh determinuje veškeré tvoření.



### 6.3.1 SUBSTANTIVA

Chceme především upozornit na substantiva tvořená z přídavných jmen, zvláště na kategorii jmen nositelů vlastností a stavů, na podstatná jména dějová.

#### Desubstantiva:

##### I. Kategorie modifikační

1. Jména přechýlená: v textu nalezneme pouze jedno slovo přechýlené a je jím jméno hříšnice. Je odvozeno od jména hříšník resufixací, tedy náhradou tohoto sufixu.

- **ice**: *hříšnice*

2. Jména zdobnělá – deminutiva: jsou odvozeniny, jejichž formant je nositelem přídavného významu znaku menšího rozměru anebo pragmatického rysu hodnocení, častěji pozitivního než negativního. Deminutivní význam je zde velmi často zesilován pomocí rozšířených sufixů:

- deminutiva 1. stupně:

- **rod mužský**: *koutek, potůček, kvítek*;

- **rod ženský**: *knižka, studánka*;

- **rod střední**: *dítko, okýnko*;

- deminutiva 2. stupně:

- **rod mužský**: *sprostáček, drobeček*;

- **rod ženský**: *hvězdička, žilčička, částečka*;

- **rod střední**: *sluničko*;

3. Jména mláďat:

- **podnesčata**;

*sg. podnesčec*

4. jména hromadná – kolektiva: vyjadřují gramatickou formou singuláru soubor jednotlivin, nejčastěji osob nebo neživých substancí:

- **stvo**: *kněžstvo, duchovenstvo, kacířstvo, opilstvo, smilstvo;*

## II. kategorie mutační

1. jména konatelská: jsou pojmenováním osob podle jiné substance na základě vykonávání nějaké činnosti s touto substancí spjatou. Konatelské jméno o povaze této činnosti nic nevyovídá, význam je ustálen konvencí.

- **ník**: *kanovník;* *adaplace ciz. ko jm -*
- **ář**: *hvězdář, císař, kronikář;*
- **ista**: *žalmista, symbolista*

V tomto slootovorném typu je nejproduktivnější varianta –ář. Tato jména vyjadřují hlavně zaměstnání.

2. jména obyvatelská: *- příslušnost ke věci, místu nebo* příslušník ke skupině lidí: tato jména spojuje společný zájem, přesvědčení:

- *křesťan, táborité, orebité, husové* <sup>2</sup>

3. jména míst, kde se něco děje.

- *kazatedlnice;*

## Deadjektiva:

### Kategorie mutační

jména nositelů vlastností: jsou pojmenování konkrétních substancí na základě vlastností nebo vztahu vyjádřeného adjektivem.

- **zpodstatnělá přídavná jména**: *ženská;*
- **ník**: *bludník, rozkošník, svobodník, hříšník, odporník, milovník, bezbožník;*

- **ec:** *pokrytec;*
- **ák:** *hlupák, světák;*
- **c, ce:** *mudrc, bohomluvec;*
- **ek:** *rozmazánek;*

Nejsilnější skupinou jsou substantiva zakončená na -ík. Jsou tvořena především připojením k adjektivním základům zakončených na dva konsonanty.

### **Kategorie transpoziční:**

Chceme především upozornit na kategorii jmen nositelů vlastností a stavů.

jména nositelů vlastností a stavů: fundujícími jsou zde nejen adjektiva, ale mohou jimi být také adjektivní zájmena a číslovky.

- **ost:** *spanilost, truchlivost, veselost, temnost, jasnost, slavnost, pochybnost, osvícenost, marnost, horlivost, vlastnost, smělost, nepravost, náklonnost, stálost, moudrost, zdrženlivost, svátost, zkušenost, rychlost, čerstvost, vznešenost, všetečnost, ukrutnost, dokonalost, vejmlivnost, přisnost, maličkost, pobožnost, pilnost, přívětivost, lítost, mladost, náruživost, dobrotivost, ošklivost, rozvážlivost, zmůžilost, skrytost, ošemetnost;*
- **stvi:** *tajemství, množství, podobenství, království, svědectví, vladařství, nebezpečenství;*
- **ota:** *dobrota, čistota;*

Vznikají zde především pojmenování abstraktní. Kazatel se jimi snaží opsat Augustinovu výjimečnou osobnost a dokládá ji na jednotlivých ctnostech světců.

## Deverbativa:

### I. Kategorie mutační:

1. jména činitelská: jsou pojmenováním osob na základě činnosti, kterou vykonávají. Názvy tvořené touto příponou vykonávají zpravidla duševní činnost, zřídka fyzickou. Jsou tedy odvozeny ze slovesných základů. Jen ojediněle jména činitelská jsou pojmenováním živočichů či neživých substancí.

- **tel**: *ctitel, přichránitel, kazatel, učitel, potupitel, obhájitel, spasitel, zakladatel, hříchosňatel, způsobitel;*
- **ce**: *správce, veršovec, škůdce, strážce, blíženec, střelec, tvůrce;*
- **ník**: *pomocník, poutník;*
- **č**: *vyznavač, posluchač;*
- **čí, -í**: *všemohoucí, náhončí;*
- **ř**: *mordýř;*

2. jména prostředků a nástrojů: slouží k pojmenování neživotných substancí, pomocí nichž někdo vykonává činnost vyjádřenou slovesným základem.

- **dlo**: *zrcadlo, divadlo;*
- **ce**: *svíce;*

### III. Kategorie transpoziční:

1. jména dějová: jsou pojmenováním činností, stavů. Při odvozování dějových jmen jde tedy o transpozici, tzn. posun (změnu) slovního druhu od sloves k substantivům beze změny významu. Stejnou slovtvornou formu mívají však i pojmenování konkrétních substancí, které s dějem souvisí jako původce, prostředek, výsledek nebo místo či čas.

- substantiva dějová: jde teoreticky tvořit neomezeně (paradigmaticky) od sloves všech typů. Tvoří se

mechanicky z přičestí trpného připojením koncovky -í,  
přiřazují se k neutřům.

- **í:** kázání, obsažení, podívání, podivení, rozvažení, potěšení, plesání, spitování, znamení, uctění, pohoršení, svedení, učení, lkání, křtění, opatrování, trápení, přečtení, vysvobození, orodování, mrtvení, hojení, pokání, modlení, skonání, vyhrožování;
- **a:** ozdoba, hrůza, hana, poklona, mrákota;
- **ba:** prosba;
- **o:** výklad, nápis, přípis, rozkaz;
- **ek:** nedostatek, zármutek, prohřešek;
- **ka:** smyšlenka;

## SUBSTANTIVA Z PŘEDLOŽKOVÝCH PÁDŮ

### I. Kategorie mutační

1. Jména nositelů okolnostních příznaků: jsou pojmenování konkrétních substancí na základě místních a časových okolností vyjádřených spojením předložky se substantivem

- **í:** povětrí (utovřeno: po + větru)

## 6.3.2 ADJEKTIVA

### Desubstantiva

#### Kategorie mutační

##### Adjektiva přivlastňovací (posesivní)

Adjektiva druhově posesivní: vyjadřují vztah buď ke skupině osob, nebo druhu zvířat

- **ský, -cký, -ovský:** *lidský, tyranské, mučednický, křesťanská, anjelský, kacířský, pastýřský, biskupská, hrdinské, židovský, panenský*
- **í:** *Boží, duchovní*

##### 2. Adjektiva časová: vyjadřují okolnostní význam času.

- **ní:** *nedělní, dnešní*

##### 3. Adjektiva místní: vyjadřují adjektiva odvozená od apelativ - *ženo*

sufixy:

- **ský, -cký:** *rožumberské, mořský, mlejnský, zemská, německý, třebonské, boravanské*

##### 4. Adjektiva relační: vyjadřují obecný vztah k základovému substantivu neživotnému, jaký lze vyjádřit také pádovou formou.

- **ový:** *křišťálový, ohnivý,*
- **ní:** *srdeční*
- **ný:** *pobožný, neobyčejný, slunečný, prospěšný, smyslný, literný, neomylná*

## Deverbativa

### I. Kategorie transpoziční

1. Adjektiva dějová vyjadřují dějový příznak či vlastnost z děje plynoucího.

a) z neurčitých tvarů slovesných (z přechodníku přítomného) vyjadřují aktuální vykonávání děje, tvoří se paradigmaticky adjektivizací ženského tvaru přechodníku přítomného nedokonavých sloves pomocí koncovky:

- **í**: *stkvoucí, vycházející, svítící, sedící, řvoucí, vylévající, kající, bdějící, obživující, trvající*

b) z přičestí minulého:

- **ý**: *zkamenělý, prožluklý, zdivočelá, předešlý, zatvrzelý*

c) z přičestí trpného: vyjadřují vlastnost plynoucí ze zasažení dějem, vznikají adjektivizací přičestí trpných převážně objektových sloves obou vidů pomocí koncovky:

- **ý**: *znovazrozené, ponížené, vystavené, zavěšený, osvícený, zaslepený, obdařený, raněný, postřelený, vyvolený, podstoupený, řečený, vzbuzený, shromážděný, vytažené, zemdlený, změněný, obrácený, skroušená, ponížené, ukřižované, blahoslavený, položené;*

Adjektiva tvořená pomocí koncovky -ý mají tři tvary v závislosti na rodu.

2. Adjektiva vyjadřující neaktuální vykonávání děje: vyjadřují schopnost nebo zálibu vykonávaného děje:

- **vý**: *živý;*

- **ndlivý, nlivý:** *upěndlivé, upěnlivý, truchlivý;*
- **ný:** *snažný, neplatný, prospěšný;*

### 3. Adjektiva s potenciálním zasažením děje:

- **telný:** *spasitelný, smrtelný;*
- **ný:** *zápalný;*

## Deadjektiva

### Kategorie modifikační

Adjektiva se zvýšenou mírou vlastnosti: mají příznak expresivní, umocňují vlastnost.

- **ičká:** *outličká*

Tvoření komparativu a superlativu: zesiluje význam kvalitativních adjektiv

- **ejší, -ejší:** *větší, menší, pokornější, čistější, snadnější, podobnější*
- **nej + -ejší:** *nejmoudřejší, nejjasnější, nejdivnějí, nejstkvošnějí, nejvymluvnější, nejznamenitější, nepřísňější, nejhorlivější, nejudatnější, nejtrpělivější, nejvroucnější, nejštedřejší, nejosvícenější, nejvostražilejší, nejčistotnější, nejroznícenější, nejhlubší, nejkrásnější, nejlepší, nejmilejší, nejspanilejší, nejstálejší, nejostrovtipnější*

Kazatel tato adjektiva volí záměrně. Zvětšuje tak míru Augustinových vlastností, ctností.



### 6.3.3 SLOVESA

#### Desubstantiva

##### Kategorie mutační:

##### Slovesa tvořená od jmen osob:

- **ova-** : *opanovat*;

##### Slovesa tvořená ze jmen zvířat:

- **i-** : *skopčit*

##### Slovesa tvořená ze jmen a věcí:

##### a) vytvářet to, co znamená fundující substantivum:

- **i-** : *směřovat, (nevy)měřit*
- **ova-** : *krokovat*

##### b) opatřovat tím, co vyjadřuje fundující substantivum (ornativa)

- **ova-** : *korunovat, jmenovat*;
- **i-** : *křtít*;

##### c) provádět děje, které vyjadřují rozmanité vztahy k fundujícímu substantivu:

- **ova-** : *losovat*;
- **i-** : *ctít, měnit se*;

##### d) mít to, co vyjadřuje fundující substantivum:

- **i-** : *hrozit se*;
- **ě-** : *slzet*;

## Deadjektiva

### I. Kategorie mutační:

#### 1. inchoativa:

- **nou -:** *měknout*;
- **a -:** *červenat*;

#### 2. faktitiva:

- **i -:** *veselit se, světit, (vy)jasnit*;

## Deverbativa:

### I. Kategorie modifikační:

#### 1. Slovesa opětovací:

- a) **typ sázet:** *(ne)pouštět, opouštět*;
- b) **typ čítat:** *rozkrádat, zapadat, zavírat*;
- c) **typ kupovat:** *zavěšovat, přivlastňovat, přestupovat, (ne)postačovat, poskvřňovat, usmrcovat, uzdravovat, rozmlouvat*

#### 2. frekventativa (slovesa opakovací):

- **va -:** *(o)čekávat, poddávat, zaměstnávat, omdlívat*

#### 3. slovesa momentální:

- **nou -:** *(po)zdvihnout, (u)padnout, povstanout<sup>7</sup>*;

## Deinterjektiva (odvozeniny z citoslovcí)

### I. Kategorie transpoziční

- **a -:** *hápat<sup>8</sup>*

<sup>7</sup> jedná se o tvar z dobového textu

<sup>8</sup> Machek uvádí, že jde o slovo nářeční, jihočeské; znamená těžce jít, původ slova je nejasný, může se jednat o slovo pohybové.

## Odvozeniny z dějových substantiv

### I. Kategorie transpoziční

#### 1. fundujícími substantivy jsou dějové názvy odvozené

- *bojovat*

## 6.3.4 ADVERBIA

### I. Kategorie utvořená od substantiv

#### 1. adverbia z předložkových pádů: (u)prostřed, zprvopočátku, naposled, znenadání

- **mo:** *darmo*

#### 2. adverbia odvozená ze zájmeně:

- **kdo:** *odkud, poněkud, nikdy*
- **jiný:** *nejinač / nejinače*
- **ten:** *dotud, tehdy, tudy, tak*

### II. Kategorie transpoziční

#### 1. adverbia utvořená z adjektiv:

- **e, - ě:** *patrně, pravdivě, veřejně, zmužile, slušně, prve, široce, dalece, vysoce, hrozně, podivně, mocně, jistě, šťastně, dobře, pravdivě, znamenitě, svatě, příkladně, gruntovně, podstatně, právě, zřetelně, nepochybně, marně*
- **o:** *maličko, horko, mdlo, nedlouho / dlouho*

### III. Kategorie modifikační

#### 1. **komparativ:** *raněji<sup>9</sup>, méněji, raději, více, lépe*

#### 2. **superlativ:** *nejvíce*

---

<sup>9</sup> od raný

## 6.4 ROVINA LEXIKÁLNÍ

### SLOVNÍ ZÁSoba KÁZÁNÍ

#### 6.4.1 Slova domácí a cizí

Zajímá nás výskyt cizích slov, poměr slov domácích a cizích, frekvence výskytu přejatých slov, jakého původu jsou cizí slova a nakonec osud těchto přejatých slov v dalším vývoji našeho jazyka, které lexémy zanikly, které se naopak udržely v našem jazykovém povědomí a v jaké jazykové vrstvě.

Naším prvním úkolem, který jsem si vymezili, je zjistit poměr slov domácích a slov přejatých. Jazykový původ slov jsme ověřili v etymologickém slovníku. Výzkum jsme prováděli na všech ohebných slovních družích v textu. Domácí slova tvoří převážnou část slovní zásoby našeho kázání (cca 87 %). Z nejstarší jazykové vrstvy tzv. slov praeevropských, které Slované přijali od praobyvatelů v textu nalezneme např. slova: *beránek, ryby, včela*. Převážnou část tvoří vrstva společná všem slovanským jazykům, pro příklad si uveďme: *matka, kámen, běžeti, otec*. O něco mladší jsou slova z vrstvy praslovanské: *bludný, blázen, hněv, pilnosti*. Zvláštní typem jsou slova vyskytující se pouze v češtině: *náruživosti, jízlivé, papršlky*. V textu našla zastoupení také slova onomatopoická a žvatlavá: *žába, hápaly*. { hápá se

Cizí slova zastupují v textu nemalé procento. Na tato přejatá slova můžeme nazírat z několika úhlů:

#### Přejatá slova z hlediska jazykového původu:

Největší skupinu cizích slov tvoří přejímky z němčiny a latiny. Přejatá slova z němčiny jsou dána blízkostí rakouských hranic a svědectvím styku našeho národa s národem německým. Náš text je kázáním, což samo o sobě výskyt latinských výrazů jen podporuje. V tisku nalezneme slova přejatá z jazyka:

- německého: *koule, falše, barva, kacíř, chvíle, váha, gruntovně, netroufá, penzlík, ...;*

- latinského: *labirynt, planety, řehole, titul, lilium, litera mše, ...*;
- francouzského: *kamarád, perla, favorizovati, ...*;
- řeckého: *filosof, monarcha, anděl, diamant, ...*;
- a z dalších: *ráj* – zřejmě přejato z íránštiny, *faraon* z egyptštiny

Přejatá pojmenování z jednoho věcněvýznamového (sémantického) okruhu:

náboženství: *sobota, amen, kříž, biskup, mše, kostel, kardinál, řehole, ukřižován, ortelován, anděl, ďábel*;

vzdělání: *filosof, teolog, matematici, rétorika, historie, kronikáři, teologové*;

astronomie: *planeta, koule (Země)*;

politické, hospodářské zřízení: *trůn, titul, monarchové*;

umění: *literný, verš, malovat, penzlík, váha*;

lidské vlastnosti: *udatnosti, idiot, fale, rozšafně*;

rostliny a zvířectvo: *lilium, cedr, lev*;

denní život, zábava: *mile, váha*;

drahé kovy: *perla, diamant, klenot, křišťál*;

Na přejatá slova můžeme pohlížet také podle způsobu a míry přizpůsobení.

Rozdělíme je na:

a) lexikální jednotky nepřizpůsobené, zachovávající si svůj pravopis: *industria, consilio, fiat, iris*;

b) lexikální jednotky částečně přizpůsobené, ponechávající si svůj základ slova, podléhají však domácímu deklinačnímu systému: *symbolizovat, presentírovat*;

c) lexikální jednotky zcela zdomácnělé, přizpůsobené českému jazykovému prostředí: *barva, labyrint, planety, biskup*;

Dále sledujeme osud přejatých lexémů:

Typ substantiv zakončených na *-cí*, *-sí* a sloves zakončených na *-írovat* (*spekulírovat*, *presentírovat*, *calanizírovat*, *symbolizírovat*, ...) ze spisovné češtiny ustoupil. Pokud se substantiva na *-cí*, *-sí* a sloves na *-írovat* ve spisovném jazyce udržela, mají zakončení na *-ce*, *-se*, *-ovat* (*spekulovat*, *prezentovat*, *symbolizovat*). Původní zakončení považujeme jako (obecné, zastaralé, archaické).

Kázání Václava Antoně Grubera čítá přes 10.000 hesel. Objevují se zde lexémy různého citového zabarvení.

Slovní zásoba vymezená příznakem expresivnosti:

Expresivně zabarvená slova diferencujeme podle kladného a záporného hodnotícího příznaku. Mezi kladně zabarvená slova řadíme slova **familiární** (*sluničko*, *srdíčko*). Kazatel jimi chce navodit různé pocity u posluchače. Autor se snaží přesvědčit posluchače o velikosti svatého Augustina.

Mezi záporně zabarvená slova patří slova **zveličelá** (*hlůza*, *chamrodina*, *idiot*). Více v kapitole o slovtvorbě. Kazatel se zřejmě snaží navodit nelibý pocit, vzbudit pohoršení z něčeho nemravného. Předmětem je chlípnost, rozmařilý život.

#### 6.4.2 Obecná a vlastní jména

V kázání nalezneme velké množství vlastních jmen. Podle třídy, jejíž jedince označují, rozlišujeme vlastní jména obecná (antroponyma), jména zeměpisná (toponyma), v nichž můžeme vydělit několik podtříd.

Jména osobní jsme rozdělíme do skupin podle:

- jména světců: *svatý Augustin*, *sv. Marek*, *sv. Matouš*, *sv. Lukáš*, *sv. Pavel*, *sv. Ambrož*, *sv. Monjka*
- jména starozákonní: *Krystus*, *Marye*, *Pilát*, *Kain*, *Ábel*, *Lazar*, *Šalomoun*;
- jména z antické mytologie: *Ikarus*, *Herodotus*;

- jména antické filosofie: *Pythagoras, Platon, Aristoteles, Socrates;*
- jména středověké vzdělanosti: *Tomáš Akvinský, Nicolaus Copernicus;*
- domácí vlastní jména: *Jan Hus, Jan Žižka;*

#### Jména zeměpisná:

- jména světadílů: *Africa, America, Asia, Europa;*
- jména států: *Lýban, Vlasy (ve Vlaších), Království české;*
- jména měst domácích: *Třeboň*
- jména měst cizích: *Florence, Medyolan, Carthagina, Senis, Řím;*
- jména řek: *Tygris*
- jména nebeských těles: *Krasopaní, Hladolet, Dobropán, Smrtonoš, Měsíc;*
- jména slunečních znamení: *Skopec, Bejk, Bliženci, Rak, Lev, Panna, Váha, Štír, Střelec, Kozorožec (B4a)*

### 3. Frazémy

Nejčastější lexikální jednotkou, která se v kázání objevuje, je **frazém**. Frazémy jsou do věty zapojeny v souladu s kontextem. Frazémy můžeme rozdělit do dvou základních kategorií:

#### Frazémy nevětné:

- frazémy s funkcí slovesnou: *usmul v Pánu*
- frazémy s funkcí jména v nominativu, vzniklé kombinací adjektiva a substantiva<sup>10</sup>: *boží trůn.*
- sousloví: *věčná památka, mše svatá, slovo boží*

#### Frazémy větné:

- rčení: *Štír, živ jsa, jiné usmrcuje; však mrtví jsouc, uzdrávuje.*
- rčení cizojazyčná: *semper idem; non plus ultra;*  
*okřídlená slova*

<sup>10</sup> Dělení pochází z Příruční mluvnice jazyka českého.

c) citáty: *Ovidius, Herodotos*;

d) odkazy k Bibli

Tradičně mezi frazémy řadíme:

**přírovnání:** *jako slunce stkvoucí, se (Augustin) stkvěl v chrámě božím (A3a); rejd jak sovy a netopejrové (A4a); ďábel jako lev řvoucí obcházal (A4a) Krasopaní jest moje nejspanilejší Marya (B1b); Augustin povstával proti kacířům a ti se k němu měli jako vosk před tváří ohně (C1a);*

Kazatel užívá výroky z písma, aby dokázal nějakou pravdu, aby pohnul posluchači z místa, aby vysvětlil, přiblížil <sup>výklad</sup> posluchači. Má zřejmě vyvolat silný účinek a zdůraznit jeho pravdivost. Citáty jsou v kladeny tak, aby nenarušovaly řeč, aby řeč dál přirozeně plynula. Cizojazyčná rčení jsou následně opisována česky. Je dynamizujícím prostředkem, jehož úkolem je oživit <sup>trio</sup> posluchače. *text*

#### 4. Významové vztahy paradigmatické:

Paradigmatické významové vztahy se zakládají na různě odstíněné a v nestejně míře se projevující významové podobnosti (PMČ, 2001)

Souznačnost vztahu mezi jazykovými jednotkami představuje **synonymie**. Baroko je známé svou zálibou pro synonymičnost, proto si hojný výskyt synonym rozdělně do několika skupin podle toho, jak jsou ve větě spojena:

- spojení dvou substantiv: *hříchy a nepravosti (A4b)*;
- spojení dvou adjektiv: *jedovaté a jízlivé (A4b)*;
- spojení dvou a více sloves: *pozdvihni, a popatř (A3a); neplač nenaříkej (B1a); vábí, šálí, mámí (B1b)*;
- spojení dvou adverbii: *široce a dalece (A2b)*;
- spojkové spojení krátkých vět: *Augustinovu osvícenost – ani kázatelové nevysloví, ani veršovci nevypodobní, ani kronikaři nevypíši, ani hvězdáři nevyměří, ani bohomluvcove neobsahnou; lidé - jako v temnostech chodili, jako slepi jen hápali (A3b)*;
- spojení českého slova se slovy cizími: *duha, arcus, iris (C2a)*;



Tyto řetězce podporují přesnou diferenciaci významu slov.

Synonymie je použita tam, kde chce kazatel rozvést nějakou myšlenku, aby ji posluchači lépe poznali nebo u nich chce vyvolat hluboký dojem. Hromadí tak slova stejného nebo podobného významu.

Dalším paradigmatickým vztahem objevíme v textu **antonymii**, tedy dvojici slov významově protikladných. K opozitnosti můžeme zařadit i taková spojení jako: *tu truchlivost v jistou veselost se změni temnost pomine, jasnost nastane* (A2b); *zármutek tvůj v radost se obrátí* (B1a); *slunce vychází i zapadá* (B2a).

## 5. Syntagmatické významové vztahy

Syntagmatické významové vztahy jsou mezi lexikálními jednotkami, které se spolu mohou spojovat lineárně v řečovém řetězci. V našem tisku jsme narazili na tzv. **paronymum**, tj. slova formálně si podobná, avšak významově zcela odlišná, př. *podivení – podívání* (A2b).

## 6. Hlavní stylistické prostředky textu

Náboženské pravdy jsou většinou abstraktního, nadsmyslového rázu. Aby je kazatel lidu vysvětlil co nejlépe, užívá znázornění, přirovnává je k předmětům nebo jevům, jež jsou naší myslí přístupny a mají právě podobnost s pravdami, které se snaží kazatel vyložit.

Barokní kazatelé si velmi oblíbili několik stylistických prostředků, kterých se drželi a nalezneme jich v tisku mnoho. Jsou jimi především přirovnání, podobenství, symboly a alegorie.

Zajímáme se především o změny ve významu slov. Další barokní zálibou, kromě záliby v hromadění synonym, je metaforičnost, čemuž odpovídá i celá řada metafor, vyskytujících se v textu.

### - metafora -

- *nepříjemné mrakoty jako nějaké smutkové opony (A2a); oblakem zastřelo, a jako v smutek obleklo (A3a); okem nebeské oblohy, otec světla, správce tisícerych hvězdiček, přichránitel všech život majících, lampa před trůnem božské velebnosti (B3b); jedovatí kaciřský bludové (A4a); běh slunce (B1b)*

Metaforou se snaží autor působit na obraznost posluchačstva. Usnadňuje jim tak a doplňuje to, co se snaží vyjevit. Činí pro posluchače kázání srozumitelnější.

### - symbol -

Ze symbolů volí autor symboly tradiční, tzn. vztahující se ke křesťanské víře. Gruber vykládá jednotlivé barvy duhy:

*Chcete vidět barvu červenou: ne na sta, nibrž na tisíce bylo těch, kteří z tohoto řádu životy své vydaly, a mučednicku krví skropení, umývali roucha svá v krvi beránka. ... chcete barvu šarlátovou: hle, mimo třicíti šesti papežů, na tři sta pošlo zní v šarlát oblečených kardinálů, chcete zelenou: ne na sta, ale na tisíce pošlo zní biskupů. Zlatou a ohnivou barvu naleznete, když nesčíslné množství nejhorlivějších kázatelů, jejichžto slovo jako pochodně hořelo. ... Modrou barvu živě presentiruji ty všickni, kteří Boha výdy na mysly májice, jen k nebi své srdce obracené mněly. Fijalovou barvu ukazují tisícery světa tupitelove, kteří žádné světské slávy sobě nevšímaje... (C2b).*

### - personifikace -

Je prostředkem autorova projevu, který vyjadřuje řečnickovo vzrušení. Jeví se citovými příkrasami. V řeči vystupují abstraktní pojmy jako živé. Úvod kázání je poměrně klidný. Teprve, když jsou posluchači poučeni a připraveni, snaží se jejich mysl roznitit. Nejčastěji se jedná o oslovení neživé věci:

*O dobroto nejlepší. (B1a);*

*O krásu nejkrasnější. (B1a);*

*O nejjasnější sluničko. (C1a);*

*nebo abstraktní pojmy*

*O nejjasnější slunce.* (C2a).

- **epiteton** –

Básnický přívlastek – podporuje dynamiku textu a napětí v něm.

Umožňuje emotivní působení textu:

*mepřijemné mrákoty* (A2a), *smutkove opony* (A2a), *tupý jazyk* (A3b),  
*jedovaté a jizlivé vlhkosti* (B1b).

- **slovní hříčky** –

Jsou velmi častým prostředkem, zejména v druhé části kázání. Autor miní posluchače pobavit. Zvláštní jsou zejména složeniny <sup>jako</sup> oslovení:

... *jeden Mardocheus není než jeden Smradocheus*, ... (F1b);

*šklebzubo nepřiznivý, škarohlidku závistivý, hejro marnotratný, smoliku zlotřilý* (F1b).

- **alegorie** –

Kazatel chce řeči vyjádřit křesťanskou nauku a používá k tomu rovněž alegorie. V druhé části kázání hovoří o choti a ženichovi. Autor chotí myslí katolickou <sup>víru</sup> a jejím ženichem Ježíše Krista.

Můžeme říci, že autorův sloh je poměrně pestrý. Autor se snaží volit jazykové prostředky tak, aby se často neopakovaly (*říká, praví, oznámí, vyjeví, přednaší, Písmo dí*). Jeho charakteristickým rysem je hromadění slov a vytváření slovních řetězců.

Pro naše potřeby, ale i pro potřeby našich čtenářů jsme vytvořili malý slovníček pojmů. Při jeho sestavování jsme čerpali z Jungmannova slovníku<sup>11</sup>, ze slovníku spisovného jazyka českého<sup>12</sup>, Machkova etymologického

<sup>11</sup> Jungmann, J., *Slovník česko-německý*, díly I – V. Praha 1835 - 1839

<sup>12</sup> *Slovník spisovného jazyka českého*. Academia, Praha 1989

slovníku<sup>13</sup>, Lyerova stručného etymologického slovníku<sup>14</sup> a slovníku cizojazyčných (francouzsko - český, německo - český). Hesla jsou řazena abecedně. Kde to bylo možné, uvádíme vysvětlení pojmu tak, jak jej uváděl Jungmann a pro porovnání s dnešním jazykovým územím uvádíme výklad hesel podle SSJČ. U slov, kde tato možnost nebyla realizovatelná tzn., heslo nebylo na nalezeno ani u Jungmanna, ani v SSJČ, nám byly nápomocny cizojazyčné a etymologické slovníky.

**Denice**, - e, dem. Dennička, denní, ranní hvězda, jitřenka, světlonoš, hvězda, také bohyně, záře (Jung.), - e, ž., jitřenka, zdrob. Denička, denička -y, ž. novin. slang. denní zpráva v novinách (SSJČ)

**Dobropán**, - a, m., dobrý pán; planeta Merkur (Jung); -a m., Merkur (planeta) (SSJČ)

**fundirovat** - zakládat, zakládající

**hápaty**, hápám - hapká, ati, al, ání, v dětské řeči toliko co sednouti, též místo padnouti (Jung.); dok. dět. upadnout, spadnout, hápati ned. expr. nemotorně, těžce jít (SSJČ)

**Hladolet**, - a, m. (r. hlad a léto, že dle domnění hladovité léto dělává), planeta, Saturn (Jung.); - a, m. zast. Hvězd. (planeta) Saturn, - a m. expr. hubený, hladový, též chamtivý člověk (SSJČ)

**kalanizírovat** - chodit na zálety

**kontentírovat** - uspokojovat

**Králomoc**, - e, m., planeta, Jupiter (Jung.); - 0, - e, m., planeta Jupiter (SSJČ)

**Krasopaní**, - f. astro. planeta, Venus, = bohyně Venuše (Jung.), - í, ž. planeta Venuše (SSJČ)

**mani**, - maní, -náhodou, beze vší přípravy, nazdařbůh manina, - y, f., co z cesty jest, maninou (Jung.), - maně přísl. náhodně, mimoděk, bezděky, mimovolně (SSJČ)

<sup>13</sup> Machek, V., *Etymologický slovník jazyka českého*. Lidové noviny, Praha 1997

<sup>14</sup> Holub, J. - Lyer, S., *Stručný etymologický slovník*. Praha 1978

**mázdra**, - y, mázdřice, - e, kožka nebo blanka, kterou částky těla živočišného potaženy jsou (Jung.); - y, ž. (2. p. pl. -der.), 1. tenký povlak (v živočišném těle); blána; 2. řidč. tenký povlak vůbec (SSJČ)

**medle**, - mnedle, interj. (dle mne ) (Jung.); - přísl. zast. a žert. (v otz.) pak; (ve zvoláních); tedy (SSJČ)

**Medyolan** - Miláno

**mordýř**, - morděj, e, m., kdo jiného zabíjí a co při něm najde, poběře, zabiják, vrah, vražedník, kdož člověka zamordoval, usmrtil, umořil, kdož se mordu, vraždy dopustil (Jung.); - vrah (SSJČ), *neřm.*

**penzlík**, - u, ad štětec, ozdoba ženská, jako jehla a p. kterou vlasy rozdělují (Jung.); - pemzlík - štětec (SSJČ), *neřm.*

**podnesčata**, - pozdníště, housátko z druhé plodu (Jung.); - podnesek, - sku, m., podneska, - y, ž., mysl. vejce nebo mládě z druhého vrhu (SSJČ)

**rejd**, - u, m. jízda; fig. S vedlejším ponětím veselosti, lehkomyšlnosti, k prostopášnosti = jízda, křiky a skoky, ž. s křikem běhání a skákání hřmotné, pohrávání a se zabývání, s vedlejším smyslem lsti, chytrosti, úskoků, s ponětím obtížnosti, příkrá oklika na silnicích nebo cestách, náprava u vozu (Jung.), *neřm.*

**resolvírovati** - rozvázat, uvolnit, rozpustit

**reverence** - hluboká úcta, uctivost

**tumplac** - cvičiště, *neřm.*

**Vlachy** - Itálie

**vytěpiti**, - il, en, ení, vytěpám, ati, al, án, ání, vyvléci, vynésti, vytěpiti se = vylezti, vyjítí, vytasiti se, vylezti (Jung.); SSJČ - *neuvádí*

**vynšovati**, - žádati buď sobě, nebo komu jiném, přátí, jeviti žádost slovy (plesati spolu a radovati se s jiným, že se mu dobře zvedlo, těšiti se, veseliti se z cizího štěstí a prospěchu) (Jung.); SSJČ - přát, *neřm.*

### Slovník zkratek:

V textu autor používá zkratek. Většina zkratek je nám nesrozumitelná. Pokoušíme se jejich význam vysvětlit. O jejich správnosti se však můžeme pouze domnívat. O přesném rozkladu a znění těchto zkratek nemůže být řeč. Tyto zkratky jsou označeny hvězdičkou.

**LL. PP.** – laskaví posluchači\*

**WW. PP.** – velební páni\*

**O. A. M. D. G.** – Omnia ad maiorem dei gloriam – Vše k větší slávě boží

## 7 ZÁVĚR

Zkoumaný materiál nese téměř všechny znaky barokního textu. Znatelné je to zvláště v rovině lexikální. Autor užívá mnohá přirovnání, symboly, alegorie, slovní hříčky. Patrná je zejména barokní záliba v synonymii a metaforičnosti. Rovina syntaktická rovněž svědčí o tisku z barokního období. Napovídá tomu postavení slovesa na konci věty.

Autor používá k oddělení jednotlivých částí textu velké množství interpunkčních znamének (tečku, čárku – virguli, vykřičník, otazník, středník, dvojtečku). Interpunkce slouží jak k pauzovému, tak k syntaktickému členění textu.

Rovina hláskoslovná se výrazně neliší od hláskoslovné stránky současné češtiny. Některé nepravidelnosti jsou podmíněny tím, jak pravopisnou normu ovládali jednotliví tiskaři a <sup>přísobilá i</sup> opotřebovanost tiskařských písmen. Tyto okolnosti ovlivňují kvantitu hlásek v celém tisku. Na výrazný rozdíl jsme narazili v diftongizaci  $\acute{y} \approx \acute{e}j$  ve slovech jako (*vejmluvnost, dobrejch, tej*).

Také rovina tvaroslovná se výrazně neliší od dnešní normy. U substantiv rodu mužského neživotného se v 1. p. pl. objevuje zživotňující koncovka –ové (oudove, bludove, dnove). Objevili jsme odchylku od duálového tvaru rukama – rukami. V textu se vyskytují zvláštní tvary posesivních zájmen (Krystove), nalézáme jmenné tvary adjektiv (živ). Osobní zájmeno mě se v 4. p. sg. objevuje s tvary mně. Vztažné jenž se uplatňuje bez rozlišení rodu a čísla. Místo zvrátého svůj se běžně užívá tvůj. Početná jsou též slovesa se zájmenem sobě místo si. Číslovkové výrazy jsou tištěny vždy zvlášť a poslední číslovka je připojena spojkou a. Místo základní číslovky se objevuje číslovka druhová. Slovesné tvary vyjadřují příklon k živému mluvenému jazyku. Infinitiv se zásadně vyskytuje v delší variantě zakončené na –ti. V textu se uplatňují plusquamperfekta. Přechodníkové tvary jsou relativně časté. Autor užívá přechodníků na správných místech, ale často jejich tvaru neodpovídá správné zakončení. Příslovce jsou hojně zastoupena, silně

jsou odvozeniny z adjektiv. Mnoho odchylek nacházíme v tisku příslovečných spřežek. Předložky neslabičné se objevují ve svých nevokalizovaných podobách. Spojky se uplatňují jak parataktické, tak hypotaktické. Citoslovce mají zejména funkci kontaktní.

V rovině slovtvorné jsme se zabývali pouze odvozováním. Nejsilnější skupinu tvoří u substantiv deadjektiva, která pojmenovávají názvy vlastností a stavů a podstatná jména slovesná. Velmi frekventovaná jsou též superlativa a komparativa. Vše odpovídá slovní zásobě textu. Jedná se o kázání a autor potřebuje vyložit jevy co nejpatříčněji, aby posluchače zaujal a podnítil k nějaké činnosti.

Rovina lexikální odráží jazyk období svého vzniku. Specifičnost nalézáme ve vytváření přirovnání, v hromadění slov a vytváření slovních řetězců. Slovní zásoba kazatele je poměrně široká. Autor pečlivě volí slova tak, aby se v textu příliš neopakovala. V tisku převládají slova domácí nad slovy cizími.



## SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

### SEZNAM LITERATURY:

- Brukner, J. – Filip, J., *Poetický slovník*. Mladá fronta, Praha 1997
- Cuřín, F., *Vývoj spisovné češtiny*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1985
- Čechová, M., *Čeština, řeč a jazyk*. ISV, Praha 2000
- Černý, V., *Až do předsíně nebes*. Mladá fronta. Olomouc 1996
- Černý, V., *Esej o baroku básnickém*. Orbis, Praha 1937
- Černý, V., *Kéž hoří popel můj*. Mladá fronta. Praha 1967
- David, M. (ed.): *K jazyku a stylu českých barokních textů I*. Jihočeská univerzita, České Budějovice, 1998
- David, M. (ed.): *K jazyku a stylu českých barokních textů II*. Jihočeská univerzita, České Budějovice, 2000
- Attwater, D., *Slovník svatých*. Papyrus + Jeva, Vimperk, Rudná u Prahy, 1993
- Bělič, J., Kamiš, A., Kučera, K., *Malý staročeský slovník*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1979
- Encyklopedický slovník češtiny*. Nakladatelství lidové noviny, Praha 2002
- Feldmann, Ch., *Tiší buřiči boží*. Signum unitatis 1991
- Francouzsko-český, česko-francouzský slovník*. FIN Publishing, Olomouc 1998
- Grepl, M., Karlík, P., *Skladba spisovné češtiny*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1986
- Grepl, M., a kol., *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2001
- Havránek, B. – Jedlička, A., *Česká mluvnice*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1981
- Hauser, P., *Nauka o slovní zásobě*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1980

- Holub, J. – Lyer, S., *Stručný etymologický slovník*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1978
- Hubáček, J., Jandová, E., Svobodová, J., *Čeština pro učitele*. VADE MECUM BOHEMIAE, s.r.o., 2002
- Chloupek, J., *Stylistika češtiny*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1990
- Chlumský, J., *Vzory křesťanského života*. Arca jimfa, Třebíč 1991
- Jungmann, J., *Historie literatury české*. Praha 1849
- Jungmann, J., *Slovník česko–německý*, díly I – V. Praha 1835 - 1839
- Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století*, díl II, tisky z let 1501 – 1800, Praha 1946
- Kalista, Z., *Století andělů a ďáblů*. Praha 1994
- Komárek, M., *Historická mluvnice česká*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1969
- Kosek, P., *Interpunkce Hory Olivetské Matěje Tannera*. Listy filologické, CXXV, 1-2, 2002, s. 120 – 138
- Machek, V., *Etymologický slovník jazyka českého*. Lidové noviny, Praha 1997
- Mocná, D., Peterka, J., a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*. Paseka, Praha – Litomyšl, 2004
- Latinsko–český a česko–latinský slovník*. Olomouc 1999
- Pracný, P., *Český kalendář světců*. EWA Edition, Praha, 1994
- Rádl, E., *Dějiny filosofie I*. Votobia, Praha 1998
- Rusina, I., Zervan M., *Životy svätých*. Pallas, Bratislava, 1994
- Sládek, M., *Malý svět jest člověk*. H & H, Jinočany 1995
- Sládek, M., *Svět je podvodný verbíř*. Argo, Praha 2005
- Sládek, M., *Vitr jest život člověka*. H & H, Jinočany 2000
- Schauber V., Schindler H. M., *Rok se svatými*. Karmelitánské nakl., Kostelní Vydří, 1994
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia, Praha, 2001
- Slovník spisovného jazyka českého*. Akademia, Praha, 1989
- Störig, H. J., *Malé dějiny filosofie*. Karmelitánské nakl., Kostelní Vydří, 2000

Šmilauer, V., *Nauka o českém jazyku*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1972

Vašica, J., *Eseje a studie ze starší české literatury*. Verbum, Opava 2001

Vilarri, R., *Barokní člověk a jeho svět*. Vyšehrad, Praha 2004

Vintr, J., *Zásady transkripce českých textů z barokní doby*. Listy filologické, CXXI, 3-4, 1998, s. 341 – 346

#### SEZNAM ZDROJŮ:

Gruber, V. A.: *Dva halíři mědění do pokladnice uvržení. To jest Dvě zhotovené kázání k větší cti a chvále velikého církve svaté učitele svatého Aurelia Augustina hypponenského v Affrice biskupa*. Vytiskáno v Praze u Wolffkanga Wickharta r. 1719

[www.typomil.cz](http://www.typomil.cz)

[www.svettisku.cz](http://www.svettisku.cz)

**Dvů Salji Nĕdĕnnj**

do Kofladnice vvrženj. Luk. 21. kap.

To gest :

**Dwé z hotowené Kázanj.**

k Wĕtšj Cti a Chwále/  
Weličĕho Křkwe Swatĕ Bĕitele

Swatĕho

**AURELIA AUBUSAY**

Gypponenskĕho w Africe Biskupa.

Které /

w Nejstarožitnĕgšj Wznessenĕ Kozumberstĕ

CANONIS /

Welebnjch Pánjw Křeholnjch Kanownjků

S. AUGUSTINA

w S. AEGIDIA w Mĕstĕ Třebonj /

dne 28. Srpna.

Pobožnĕ přednesl / a wdĕĕnĕ obĕrowal.

Wáclaw Antoň Gruber / AA. LL. & Philosophiae Ma

ster, Swatĕho Pisma Baccalaureus formatus, Dĕkan Ne

toljckj / a na dĕj. Prage Prachenskĕho Archi-Episc. Vicar. Foran.

W Praze / w Wollfanga Wickharta / Archi-Biskupskĕho a Králov. Křestĕho Impres



# Čázanj Brwnj.

Obsaženj:

Go nám gest Slunce na Nebi/  
Go byl Augustýn na Semi.

Quasi Sol refulgens, sic iste refulsit in  
templo DEI. *Eccles. cap. 50.*

Čas Slunce sřkwauch/ tak se tento sřkwě  
w Chráme Božim. *Eccles. cap. 50*

**O**tkud truchlivá noc sw  
wladářstwj provozuge / a swé Čle  
wěkn nepřigemné mráky / gať w  
gaťe smutkové opony wúkol a wúkol  
rozkláda / a zawěšuge / samá Natu  
se hrozy / a takowý strach Srdce Lidské vřima /  
se zda neginač / než gaťoby kdos w pátech za tebe  
stogice giž giž rukami sáhal na tebe. O hrůza! ga  
milé pať na to ta krásná a milá Denice se wystytn

a z swého Sfarlatowého Lože powstanauc slyroc  
 a dalece swau gasnan spanilost rozwigeti počne  
 zwlástě / kdýž hned zamj w patach na swém trium  
 phalnjm woze / to gasné / krásné / a šťastné Sluníč  
 se lidškému zraku přeseň ruge / tu hned truchlivo  
 w gístau weselost se změní / temnost pomíne / gíne  
 nastane / a co gen se nacházy žiwáno na zemi a n  
 w powětří / wšsechno se těšy / a gažoby snowá z ro  
 ně bylo / s Cžlowěkem se to raduge / a weselj / ah! du  
 lumen & delectabile est oculis videre solem , pran  
 někdy Král negmaudřegššý : ach! gaž milé gest sa  
 tlo / a gaž libé gest očum widěti Slunce. Od  
 mezy Peršany / poněkud bez hanny / bywal ten ol  
 čeg / že přiwstawsse sobě raněgi na vycházegicý S  
 ničto očekawaly / a gaž wysšlo / s ponjšenau poč  
 nan ge etili / a wštali / gaž pišše Herodotus. We  
 bnj Pánj Canonici ! této Rozumberšké / od pul čtr  
 ta Sta let zde funditrowané Canonige Duchon  
 spolu audowe / spolu s swau Wysoce Dústogn  
 Hlawau / radugte se ! neboť dnes / prwnj den  
 Sobotě / genž gest den Nedělnj / to neygasněg  
 Sluníčko vycházy / ne tak k podjwání / gažo k poi  
 weni / ne tak k rozwaženi / gažo k potěšeni Wasšem  
 škrze swau wegročnj Sláwnost se wystytuge /  
 Wám favoriziruge / totižto Arcy Otec Wasš / E  
 škup Sypponenšky / Weliký Aurelius Augustinus. A  
 boť / co gest dnes : gest den Nedělnj / genž se naz  
 wa

Ecclef.  
 cap. 11.

wá / Dies Solis, den Slunce. Den twůg gest dnes  
Swato-Swatý Augustyne / den Slunce / den rado  
sti a plesani / den gasnosti k spítowanj / protož ted  
gaudete, weselte se. Pozdrwjnj pobožny ctite  
Vši swé / pozdrwjnj / a popatř / gaťe znameni n  
tomto Sluncy nacházys. Ovidius prawj: Sol e  
bi signa dabit, solem quis dicere falsum audeat: kře  
k Sluncy / nagedes znameni / že w něm žádně fšalf  
neňi. Sem smeřuge / co se dle Swēdectwj Emmant  
ele Thelaura přihodilo / když welikomocný Cýsař Ju  
lius z tohoto Swēta wytkročil / tehdy se Slun  
brozně tmawým Oblakem zastřelo / a gaťo w sm  
teř obleťlo / tudy tento smrtedlný pád Cýsaře Juli  
celěma Swētú oznamilo ; když ale Julia potom  
Augustus do Říjma wchazel / tu chwjly se zase Slu  
ce tať podiwně wygasnjlo / neobyčegnym blestě  
ozdobene / že w pochybnosti zůstalo / zdaliž Slun  
s Slawným Augustem, čily Augustus s gasnj  
Sluncem symboliziruge / čehož na wěčnau pan  
tku / rozkázal Augustus swůg Obraz slunečnymi  
prstami ozdobitj / a sám čtěl Frater solis, Br  
Slunce gmenowan býti. Ach LL. pp. nikdy  
mocně ne symbolizirowalo to nebestě Slunce s  
gustem, gaťo symboliziruge s dnešnjm Swat  
Augustynem : gest dnes den Slunce / a spolu  
Swatého Augustyna / na něhož se w prawdě w  
hugi slowa Ecclesiastyka w 50. řap. gaťo Slun  
střw

střwaucy / tak se tento stkwěl w Chrámě Božim.  
Poněwadž tedy tento přítomny den to seban při-  
násy/ že Slunce s Augustynem/a Augustyn s Slun-  
cem symbolizirowati sobě oblibuge / ga LL. WW.  
to neygasněgssy na obloze Cýrkwe Krystowe wysta-  
wene Slunce Augustyna prstem wkažu / a co tak při-  
něm obzwláštňho se wynacházy/ k pobožnému spi-  
towání/ ač tupym gazykem mjm wigewjm / a ozna-  
mjm / zč. zč.

**N**ěc ta/nad kterau se wssychnj ne gen idiotæ, a nel  
Sprostáci/ ale y Philosphore/ a Swězdái  
diwiti musegi / gest Slunce ono Nebšše / mez  
Swězdami negdiwněgssy / mezy Planetami negh-  
wněgssy / a protož někteří ge gmenagi Wšem Neb-  
ské oblohy/ ginj prawj / že gest Pater luminis, Ot-  
swělla : ginj že gest Sprawce Tisycerých Swězd-  
ček : ginj/ Přichránitel wssch žiwot magických : gi-  
prawj / že gest gasná Lampa před Trůnem Božim  
Welebnosti zawěššená : ginj že gest Spectaculu  
mundo, Angelis, & hominibus. Divadlo Swět  
Angelum / y Lidem / zč. ginj gináčě sinegssle  
Wsať po tom po wssem / že ge dostatečné wystá-  
mati nemohau/ chtěg neb nechtěg/ přiznat se muse  
Neygasněgssy Slunce Swěta Augustyne ! Kolik u  
kolik dnes kvctenj.twému gest po spolu schrom-  
děních/ wssyčňj to zname / a wjme/ že takowá g-  
twá Oswicenosť/kterau ani Kázatelowe newyslor

1. Cor.  
cap. 4.



ani Weršowcy newypodobní/ ani Kronikaři newy-  
píssy/ ani Hwězdáři newyměři/ ani Symbolistæ newy-  
obrazy/ ani Mudrcy nepostihnau/ ani Bohomluu-  
cowe/ neb Theologowe neobsahnau / gisté Spectaci-  
lum mundo, Angelis, & hominibus. Divadlo Sw-  
tu/ Angelum/ y Lidem. Poslísťte! Když gest Ws-  
mohaucy Bůh při počátku Swěta wsseliké dílo sw-  
na ssest dni rozlosowati ráčil / prwnjho dne stw-  
řil Swětlo/ wssak bez Slunce/ a to Slunce tepr-  
dne čtwtého gest spůsobil. Z čehož znameno  
gest/ že prwnj tři dnowe welmi špatné swětlo m-  
museli. Řeknu gá : Welmi špatné Swětlo by  
gest w Cyrkwi Kryštowe/ prwe než se nasse Slun-  
wysřytlo / to gest / prwe než Augustyn wjru pi-  
wau / perem y rřty zastáwati počal / lide wěřřy  
dilem/ gařo w temnostech chodili/ gařo slepi gen ř-  
paly / tu slepi slepeho wedl a oba do gámy wpađ-  
ginj o kámen pohorřeni zawadili. A poněw-  
gin wjra prawá / genž se nazýwa swjce w tem-  
stech swjticý/ neswjtila / hrozny páđ sřasyti muse-  
Tu měli swüg regđ noční štůdcowé / a Mordy  
tu samé smiřlyntý / co sobě gen řdo smiřly / ř-  
řowý/ a netopeyrowe litali/ tu se řwěř djwořá ř-  
řřytla / chcý řjeti : rozličnj gedowati Kacyřřký b-  
dowe/ ořeřáwage / řdoby se opozdil / tu řábel g-  
Řew řwaučý obcházal/ hledage řohoby seřrati me-  
Na to wssak/ řdyž se nasse Slunce/ řtere až posan-  
w mar

w marnostech Swěta/ a w bludich Manichegských  
gako w temnostech se protulowalo / dále na den to  
gest w Tricytj letech wětu sweho/ wygasněné se wy-  
stytlo / a swe včenj / swé Kázanj / swau Horlivos-  
gať Slunečnj paprskly rozhazowati počalo / tu te  
prw se poznalo / gať prawdivé gest / co S. Mo-  
taus w 4. kap. přednassy : Lid kterýž chodil w tem-  
nostech / wyděl swětlo weliké / a sedicým w fragir-  
stjnu Smrti/ swětlo wzesslo jim. Tu se wygem-  
li skály pohorssenj / tu se vřázali gány a roklir-  
swedenj. Powjm z gewněgi ; má tu włásto  
Slunce Nebeské na sobě/ že ze Země rozlyčné / y ta-  
gedowaté wchkošti wytahuge/ a přitáhse k sobě t-  
kowé / ge swým časem spolu setře a w desst neb w-  
hu obracuge. Wytáhl gest / a k sobě přitáhl A-  
gustyn z Manichegského včenj bludy prawě  
dowaté / přitáhl y s njmy swobodu a smělost  
neprawostem / ano y wsselikau naklonnost k ma-  
nostem / když ale z Řjma do Medyolanu přiš-  
a tam na prosbu Matky swé Moniky Swaté  
Ambrože kázicyho poslauchal / hned nad tim v-  
nul / a gsa od něho pokřten / wssedky swé předess-  
Swěta wytaženě gedowaté a gizlywé wchko-  
totižto Hřichy a neprawosti tať setřel / že ge w  
mau spasytedlnau wlahu slz kagicých přepodit  
obratil / a resolvirowal. Slyšte gako vpění  
we kánj : Ah ! serò te amavi, ach ! gať pozdě g-  
tě m

tě miloval o kraso neykrasněgšsý / o dobroto neylep-  
 šsý / **B**Ože můg neymilegšsý! Neplač neplač nenarj-  
 keg Augustýne/ přigde čas/ když twé kagicý slzy tač  
 setřené/ tobě budou prospěšné / a když tím wíce lá-  
 škan Boží rozjčen budeteš/ zamuteč twůg w radost  
 se obrátj. **N**ám za to / kdyby tenkráte geden neb  
 druhý Academicus při Augustynowem křtění byl  
 přítomný / že by byl malowal Slunce z Moře wy-  
 cházegicý s Napisem tímto : purior emerfit , čistěg-  
 šsý se zde wygetil/ wíce nežli kdy prwe byl. **A**neb  
 kdyby gey tač hogné slzy wylewagicýho byl spatřil/  
 bylby byl malowal Srdce geho vpenlywé na Oltá-  
 ři pod mlegnštým kamenem položené s připisem :  
 Cor contritum, Srdce štraussené/ w slzy setřené. **C**o  
 tehdaž působýlo Slunce nasse Augustyn / to působý  
 tače nynj. **N**echť čte komu se lby/ geho přepodiw-  
 né Knjhy Confessionum, Soliloquiorum, &c. a bude  
 šiw/ gestlimu před tímto Sluncem **O**či nepogdau/  
 bude šiw / nebudeli slzeti. **N**ynj / ptas se / kdo to  
 činj : kdo to působj : ach! kdož giny/ nežly nasse  
 dnešni Slunce Augustyn / gehož wlastnost gest/  
 wlečkosti w zhuru tahnanti/ a ge w kagicý slzy setřj-  
 ti/ a resolvirowati. **Z**namenj stálosti gest Slunce;  
 tač Pismo dj : **S**łowěš smyšlný w maudrosti / žů-  
 stáwá/ gačo Slunce/ ale blážen gačo **M**ěšyc mnění  
 se. **G**ač milé se nasse Sunce wygášnilo / semper  
 idem, wždy sobě stegné žustalo; gednau toličo se  
**B** stalo /

stalo / že na rozkaz onoho Jozue Slunce Nebeske  
svem behu se zastawilo / a gednan toliko za ca  
Krale Ezechyasse na deset stupnu s pet postaupil  
Wssak Augustyn / gat gednan sstiasne wzessel /  
kdy se nezastawil / menegi s pet postaupil. Wytépi  
se tu kdes geho někdegssy kamaradi / kauce: Aug  
stine, deseris nos? Augustyne / co myslis? tak  
tehdy nás opaussis? ay pod pod / wrať se snan  
dobreych wěcy a rozkossy požiweg; ale darmo byl  
myslil sobě Augustyn: Slunce gsem / prič s bludn  
ma Swězdami / prič s bludnýmá swětly / které se g  
w noci rozswicugi / zatim Czlowěka waby / ssaly  
mamy / a tudy do nebezpečenstwj zawadégi / pi  
snjmi. Slunce gsem gá / a protož smjmi toli  
Planetami tēssyt se musym. Múg Dobropán g  
múg neymilegssy Pán Gkžis / který mne k sobě p  
wolal. Moge Krásopani gest moge neyspanile  
ssy Marya / genž mne pod Plássi Mateřského op  
trowání swého gest přigala. Múg Krá: omoc g  
Swatý Angel Stražce / který mne z Manybegssy  
bludu gačo z negačeho Labiryntu wywedsti / a k pi  
wému poznání přiwedsti ráčil. Múg Smrtone  
gest Swatý Ambrož / kterýžto wděliw mně k  
swateho / ne k smrti / ale od smrti k žiwotu mně g  
přenesl. Múg Měsyc gest blahoslawená Mat  
moge Monyka / která swým neystálým pláčem  
gen podle těla / anobrž y podle ducha gest mně spl  
dil

dila. Můž Hladolet gest onen obzvláštnj zdrželt-  
 wosti/ a znamenitě Swátosti Muž Valerius Biskup  
 Sypponenstý/ který mně na Kněžstwo Krystowé  
 poswětil/ a mně za sweho Pomocníka wywolyti so-  
 bě oblíbyl. Slunce gsem/ prawj Augustyn/ s mys-  
 ma toliko Planetami/ a ne s negakými swětaťy těssyt  
 se musym. Slyssyte to Swěta miláčkowe/ nedut-  
 klijw rozmazaněowe/ kteří na čas toliko wěrite/ ale  
 w čas pokussenj zas odstupugete/ slyssyte to r' Au-  
 gustyn tať stály byl/ gať se gest gednan z mrákotin  
 Swěta probral/ wice se spátkem newrátíl/ nibřz gať  
 w sstěstj/ tať y w nessesstj/ gať wzdráwj/ tať y w nes-  
 mocy/ wzdy sobě stegný/ ano neystálegssý gest zustal.  
 Degre sobě tyto Planety čisti/ a nepoblaudjte nikdy.  
 Nicolaus Copernicus, Czlowěk welyké skussenosti /  
 Swěžďářské umění/ wssěchno temeť na ruby obrati-  
 ti vsylowal/ kladl on/ žeby Slunce bylo celeho Swěs-  
 ta Centrum, a neb Punt prostřednj / a žeby okolo  
 něho swůg běh řonaly Planety / ano y tato faule  
 Zemská. Kterěžto wčenj Copernicus, hned skoprněs-  
 le zastáwal/ a hágíl. My ale wssyčny prawjme /  
 že nikolyw. Nibřz zakladagice se na Pismo Swaté  
 Terra in æternum stat, Země na wěky stogi / a zas :  
 Oritur sol, & occidit, Slunce wycházn y zapadá;  
 Gednosworně smegsslyme / že okolo celeho Swěta/  
 aneb celé Země Slunce obcházy/ a to staťowau ry-  
 chlosti/ že za gednu každau hodinu čtyry a dwáctě

Tisýcá německých msl vběhne / a vyplň. **Gá Augustýna** spitugic / prawjm : nestálo Slunce nasse / Zem neběžela / ale raděgi Slunce w takowé čerstwosti postawené bylo / že Swět genom muse! státi / geho čerstwosti se diviti. Degte mně gedno Klowstwí / gmenigte mně gednu w Swětě Kragir kdeby paprskky nasseho Slunce / chcy řícti / ge Swátost / geho maudrost / a giné ctnosti známí powědomé nebyli / ne gen Affrica, ale y Europa, neg Europa, ale y Asia, negen Asia, ale y ta z diwoč America geho maudrosti známost má. Bůh s swými vsy Slunce titulowati ráčil : Lumin majus, Swětlo wětšší / a Měsýc : Luminare minus Swětlo menšší. Nyni powězte / co gest Augustin gely Swětlo wětšší? čily Swětlo menšší? žalm. Páně syce w znessenost Čłowěka sobě spitugic ta

Pfal. 9.

prawj : minuisti eum paulò minus ab Angelis, cl sláwau gsh / o B Dže / Čłowěka forunowa! / a por gsh ho / paulò minus, gen něco máličko od Anaeli Byl Augustyn / rownagic geg k Angelům / gať u stotě tak w maudrosti / paulò minus, něco máli nižší / Swětlo menšší / ale / rownagic geg k Lid byl Swětlo wětšší / nebo gaťo giné Swězdy se gasnost od Slunce dosahugi / tak ginšší Dčitel swau maudrost od gednoho Augustýna dostaw k ten Angelšký Dčitel Swatý Tomasz Aquinský Augustýna swé maudrosti nabíwal / čemůž na z

menj gest se gasné Slunce na geho Prsech vřázalo /  
gakoby on své vměnj nassemu oswícenému Sluncy  
byl připisowal / dle onoho přislowj : doctrina Tho-  
mæa, est tota Augustinæa. Vměnj Tomassowe / gest  
celé Augustynowe. Skaumegne pobožnau wesse-  
tečnosti / obzwlástitj etnosti giných obyčegně Swas-  
tých; tať Antoninus byl Arcybiskup w Městě Flo-  
rencyi neywymluwněgssý / tať Justinus byl w Řjímě  
Philosophus neyznamenitěgssý / tať Cælestinus byl  
proti Nestoriowi a giným Kacyřům odporně ney-  
přisněgssý / tať Bernardinus byl w Městě Senis Kázatel  
neyhorliwěgssý / tať Marcellinus byl tyranské vřru-  
tnostj Potupitel neywdatněgssý / tať Cyrinus byl w  
trápenj / gať druhý Job Muž neytrpěliwěgssý / tať  
Faustinus byl w lásce Boha svého milownik ney-  
wraucněgssý / tať Martinus chudých Lidj přichráni-  
tel neyštědřegssý / tať Longinus z gednoho zaslepe-  
neho Pohana / Wyznáwač Páně neyoswíceněgssý  
tať Constantinus wjry Krystowé obhágitel neywo-  
stražilegssý / a tať dále / tyto wssyčnj / a mnozý gi-  
nj / byli Mužj znamenitj / ale wssať proti Augustyne  
wy wssyčnj byli paulò minus, neb těchto wssec-  
etnosti a dokonalostj prawý swazek byl gediný Au-  
gustinus, když y wegmiluwnost Antonina / y ma-  
drost Justina, y Horliwost Bernardina, y přisno  
Cælestina, y wdatnost Marcellina, y trpěliwost C-  
rina, y láska Faustina, y Štědrost Martina / y Osa-  
ceno

cenost Longina/ y wostrázilost Constantina nachaze  
la se v gednoho Swato, Swateho Augustyna. On  
on byl to Luminare majus, Swětlo wětššy/ ano ney  
wětššy. Lybj se/ bych to dočázal : byli mnoz  
Swěta Monarchowe / kteří pro swé obzwlástr  
Skutky/ tento titul, genž děla welikau hubu/ tot  
Magnus, Weliký/ sobě přiwlastňowaly/ gažož byl  
Pompejus magnus, Alexander magnus, Carolus ma  
gnus, &c. a to mezy Swětššými. Mezy Duche  
wnými/ též gsau někteří podobným tytulem pro swa  
Vcenost obdačenj/ gažož gsau: Gregorius magnus  
Basilius magnus, Augustinus magnus, wšak s tím ro  
djem/ že tyto prwnj dwa od Cyrkwe Swaté/ te  
tytul nabyly; Augustyn ale od sameho Boha spol  
a Czlowěka Krysta GŁžisse/ neboť gač swědčj Lan  
cillus in vita Augustini, wčázal se Syn Božj Augusty  
nowi w spůsobu gednoho Pautnřka/ křeremu ty  
Swatý řdyž nohy vmyl/ tyto formalia odněho sty  
šeti zaslaužil: Magne Pater Augustine, filium DEI in  
carne hodie videre meruisti, to gest: Weliký Otč  
Augustyne/ Syna Božjho w Těle dnes gšy widě  
žaslaužil. Gle Swětlo wětššy / ano neywětššy  
wšak / čím byl wěššy před Bohem / tím byl menššy  
a pokorněgššy w Srdcy swém. Mnoho bych ga  
ó geho počore zde muěl mluwytj / řdybych newě  
děl/ že se geho welikost mau máličkostj wolně dá con  
tentirowati.

Lib. 2.  
cap. 13.

Nym



Nyni přicházím k spítování toho místa / po kterým nebeské Slunce svůj roční běh bez vstání vykonává / to místo se nazývá od hvězdařů Zodiacus, dvanáctero Nebeských znamení w sobě obsahující / od Latinářů takto vyčtených :

*Sunt, aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo, Libraque, scorpius, arcitenens, caper, amphora, pisces*

Geť Skopec / Býk / Bliženci dvě /  
Rak / Lev / Panna / k tomu Báha /  
Sír / Střelec / a Kozorožec /  
Vodnár / Ryby / tak geť konec.

Po těchto znameních se prochází Slunce Nebeské přestupující z jednoho na druhé / a na jednom každým obzvláštním účinek působí. První tehdy znamení geť Skopec / neboližto Beránek; natom znamení procházelo se naše Slunce Augustyn / když u Oltářů Páně / Bohu Otci Nebeskému toho nejčistšího bez postřurny Beránka / Krysta Gězi s nejwětší pobožností obětował / a co někdy skrze Arcy Otce Abrahama figurováno bylo / když u Hoře Morea na místě svého milého Izáka / naleženého mezi trním Skopce / w zapalnanou obět obětował / to Augustyn w pravdě skrze obětování Mř Swatě nejrozničenější wraucnosti wykonal. **Pobožnost!** Druhé znamení geť Býk / a ten k příchodu narození geť / natom znamení byl Augustyn / kd

tať wážně/ tať divně/ a tať mnohé Knihy pracovně  
té sepsal/ že dle svědectví Swatého Tomasse à Vil-  
la nova, člověku ani celý život a jeho čas přečte-  
ni gich by nepostačoval. Hle práce a pilnost! Tře-  
tí znamení jsou Blíženci/ wespolek se milující. Na-  
tom znamení bylo naše krásné Slunce Augustyn/  
když w krátkém čase w svém vlastním přibytku  
dva Řády/ a neb Řeholy gest fundiroval/ dage-  
m za heslo/ swazek lásky dokonale/ to slovo: diligi-  
te, miligte/ podobou w tom Obrazu Theologické  
Lásky / kterau Maljři w způsobu ženské osoby a  
dwauma dítka se těssy malují. Drží své Du-  
chowij dítka Augustyn/ drží prawau rukau swau  
prworozenau Řeholu Canoniorum Regularium  
drží y při sobě druhau Řeholu Eremitarum, neb Pau-  
stewijku / a s nima oběma se těssy. Hle Lásky  
Čtvrté znamení gest Diak/ a to gest tať / když na  
něm Slunce do kročj / y hned se zase spatkem wrát-  
ti musy ; byl na tom znamení náš Augustyn/ kdy  
na břehu mořském se prochazege speculiroval/ a  
wynasnažowal to nestihlé tagemstwj Trogice Sw-  
té obsahnutí/ ale wssak nalezsse tu dwa Slany  
Herculesowé s napisem : non plus ultra, stůg/ a d-  
le se nepausstěg/ wssedky své Concepti spatkem ob-  
titi přinucen byl. Hle maudrost! Páté znamení  
gest Lew/ když nato znamení přigde Slunce Nebes-  
tehdaž swými paprskami/ co ohnivými střelami

Lidj dorážegice/ swau neywětšsý sylvu vřazuge. Byl  
natom Žnamenj Augustinus, byl/ ědyž proti teg řacyřs  
řeg chamrodině tař powřtával/ a bauřil / že gřau  
se před nim tař mněly/ gařo woř před twářj ohně.  
Co geřt wám / a gař geřt wám Manichegřsti a ginj  
bludnjcy : ach horko/ ach mdlo/ až se potjme ! prař  
wj oni/ neb tiřyc Sřypu ohniwých na nās wyhazů-  
ge to rozřicene Slunce Augustinus. Gle zmůžilořt !  
Šeřte Žnamenj geřt Panna ; Natom znamenj řrās  
řelo naffe Slunce Augustinus, ědyž w řiřtote Pannen-  
řke se wřřemi negināč než gařo Angel s řřechřymj  
Lidmi geřt gednal/ a zachāzel/ wěda dobre/ že Slun-  
ce geřt a mā byřti tařowě / byř wřřechny lauže a ne-  
řady pozemřke prořřlo/wřřař předce ani sebe/ani ginj  
nyřdy nepořřřwřřůge. Gle řiřtota a nepořřřenořt  
Šedmē Žnamenj geřt Wāha. Byl na Wāze Augu-  
řtyn/ byl/ ědyž znamenaw/ že w mēnj bez pobožnořti  
v Boha nenj w wāžnořti/ gařožto marnē / prařdne  
galowě / a neplatnē ; wlořil na gednu Wāhu řw  
w mēnj/ na druhau pař Wābožnořt řwau/ aby bylo tu  
to Confiliō , tanto Industriā ; a neb radēgj / tuto  
ctnořt/ a tam wřennořt / tuto w mēnj / a tam modlenj  
řprawedliwau Wāhau to oboge rozwāřowal. Gle  
rozwāřliwořt ! Ořmē Žnamenj geřtiř Šřjř / otor  
se prawj : řiw gřa / ginē wřřmřcuge ; wřřař mřtn  
gřauc/ wzdřawuge. Byl natom znamenj Auguřtyn  
ědyž hřjchy řwē předěřřle / a wřřeřku gedowatořt ge

gich pravim pokáním vsintil / a ge potom w ney-  
wětšy ošklivosti máge / teprw seznal / gať pravdy  
wě řečeno gest : dant mortua vitam. Hle / gať gest  
dobré hogeni / sebe samého m:twění. Ze Sstira  
přicházy Slunce na znameni Střelce. O neygasněg-  
šy Sluničko Augustyne ! byl gsy natom znameni /  
byl / když gsy twé Srdce Láškau Boží / negenom ras-  
něné / ale y prostřelené mněl / an gsy se sám wyznal  
w Knihach twých / když gsy k Bohu takto prawil :  
Sagittaveras cor nostrum charitate tuâ , to gest : mé  
Srdce gsy Bože rañil / kdyžs ge twau Láškau prostřel-  
hl. Desíte žnameni gest Kozorožec. Natom se  
procházelo Slunce naše Augustyn / když do te Petel-  
ne Sluzy do Arianu / Donatistu / Pelagianu / rč. ta-  
hnotně dorážel / že gim gegich rohy srazyl / a ge ne  
hlawu porazyl. Hle vdatnost ! Gedenácte žname-  
ni gest Vodnař : a toto malúgi / gaťoby z gisté na-  
doby wodu hogně wyljwal. A natom žnameni pro-  
cházel Augustyn / když slowo Boží přednassegic /  
Tisyceré naučeni gaťo z Nadoby wywolené hogn  
wyljwagic / w Srdcích Poslouchačů tať žnameni  
prospjwal / že geden každý řjcti mohl : Pawel Sstí-  
pil / Augustyn zalewal / zrost ale sám Bůh dal. Od-  
tud přisslo Slunce naše na posledni žnameni / gen-  
gsau Knhy / když po tať snážných prácech / pro Wri-  
Krystowau podstaupených / žnamena w sobě cýl-  
konec žwota nastawati / v prostřed hogných slz ka-  
gic

gicý Žalmy wyřikal / pať s němžini rybami vmlkl / a  
 w Pánu vsnul / swatě a příkladně swüg bēh dořonal.  
 Než / coto znamenám : zdaliž se mně můg Žrať inně  
 nj : a neb Oči od Slunečneho bleřku pocházejí :  
 widjm duhu překrásnau / ano dvě sobě podobné od  
 našeho Neygasněgssýho Slunce Augustýna spůsobez  
 né. O gata křása gegich ! Duha / nynj Arcus, aneb  
 Iris, v Poětu Thaumantias řečena / což se wykládá :  
 Admirationis filia, Podiwenj Dcera. Ach gisté dvě  
 krásné Duhy / Dcerky podiwenj / gsau dvě přeswaté  
 Kžeholy / které w krátkem čase / za Žiwota sweho na  
 šse přepodiwně Slunce spůsobilo. Prwnj Canoni-  
 corum Regularium, a druhá Eremitarum, tolika ctno-  
 stmi a Prærogatiwy / tolika neykrásněgssýma barwa-  
 mi ozdobené. Genom tolika tuto gednu Duhu,  
 zdegssý Kžeholu / aneb Kžád Kanownjcký spitúgnie  
 gisté žet gest Thaumantias, admirationis filia, Dcera  
 podiwenj. Chcete wydět barwu čerwenau : ne na  
 Sta / nibrž na Tisyce bylo těch / kteréž z tohoto Kžádt  
 žiwoty swé wydaly / a Mučedlnjckau křwj škropenj  
 vmyli raucha swá w křwj Beránka. O gata se křá-  
 sne čerwenági ! chcete barwu Šarlátowau : hle  
 mjmo Třicýti Šesti Papežů / na tři Sta / ~~////~~ po  
 šlo žnj w Šarlát oblečených Cardinálu. Chcete  
 Zelenau : ne na Sta / ale na Tisyce pošlo žnj Bisku-  
 pů a Arcy-Biskupů. Zlatau a ohniwau barwu na  
 leznete / řdyž nescišně množstwj neyhorliwěgssýd

eccles.  
ap. 48.

Kázatelů / gegichžto Slovo gažo Pochodně hořes  
 lo ; sobě spítowati budete. Modrau barwu žiwě  
 praesentirugi ty wssycknj / kterj Boha wzdy na myslj  
 magice / gen k Nebi swé Srdce obracene mněly. Sia  
 galowau barwu wkazugi tisycery Swěta tupitelos  
 we / kterj žádné Swětške Sláwy sobě newssymagej  
 wsseliké Dústogenstwj od sebe wdatně zawehly / a  
 sobě raděgi wolyli / (gaž hlawnj ozdoba toho Kžádu  
 Tomass Kempenský mluwj /) in angello cum libello,  
 w gednom kautku s pobožnau knjžkau se těssyti. A  
 kdož wsschjy teto Duhj barwy wyčte : neščisnu  
 gsau. Ach pobožná Dussé Křestianská! slyss / a čin  
 co tobě Ecclesiasticus radj : Pohled na Duhu / a po  
 chwal toho / kterjž gi učinil / kterak welmi krásn  
 gest w blesku swém. Duha syce to má / že když  
 na obloze wysklytne / nedlauho trwá / brzo se strat  
 Duha ale nassé / totiž Kanownička Kžehola / gaž  
 gednau wysklytla / netratj se / anobrž giž na Trínác  
 Set Let trwá / a trwáti bude do skonánj / wzdy sa  
 ho Tworce a Spűsobytele neywegss respectirug  
 Soli Soli swému Sluncy se poddawá / a k němu /  
 Bohu / samému se odwoláwá.

ap. 43.

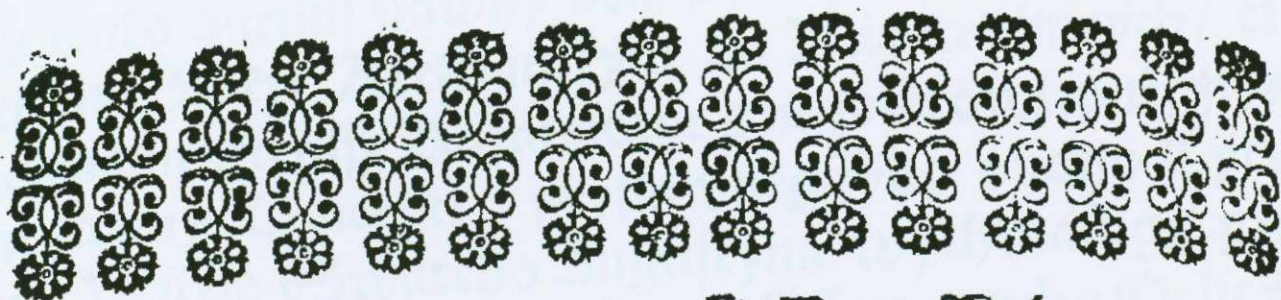
Zawjram řeč mau / a gessťe gednau na rozd  
 dnau k nassému dnešnjmu / ale wssať giž mezy Kí  
 Angelské pozdwiženému Sluncy Augustynowy  
 neyhlubšjy reverency zrať swűg obracým. Thrac  
 chtic Boha a geho aučinky wyslowyti / malow  
 ga

gasné Slunce střemi toliko paprskama / první se  
vstahoval na mrtvé Tělo / když tím paprskem  
vzbuzené y hned obživo. Druhý šel natwarda  
skálu / která odněho dotknutá / y hned se setřela. Tře-  
tí pak směřoval na snežnou hromadu / a ta se hned  
rozpuštila / s tím napisem : oculi DEI ad nos, oči Pá-  
ně knám.

O Nejgasnějšý Slunce Cyrkwe Krystowe Au-  
gustyne ! gehož my dnes tak divně se stěwaučyhe  
widíme ; vkaž dnes twau moc nad námi / neboť ey  
hle / snad některj z nás před Bohem škrze hřichy gasi  
vsmrceni / ginj gač Skála w zlém amislú zatwřzely  
ginj w službách Božich dořonce zastuzeni. Ad  
puš / puš paprsek své dobrotivosti na nás ni  
wšedny / aby mrtwj škrze milost Boží zase obžiwly  
zatwřzeni aby twau milostí se setřely / wlažni al  
twau gasností aby se w prawau litost / a slzy rozpli-  
naly / a wšyckni své napravění twému mocném  
před Bohem orodování připsaly. Po teto pa-  
smřednosti gač gasné Swězdyčky spolu stebau  
před Trůnem Božim stěwiti se mohly /  
Amen.

Dež tak Pán Bůh.





# Čázanj Druhé.

Obsažení :

COR VIVIDVM CANONIÆ.

To gest /

Srdce čerstvé / Škrňwe Swatě  
Augustyn.

Et dabo vobis cor novum. *Ezech. Propb*  
*cap. 36.*

Q dām wám Srdce nowé. v Ezechyele Prop  
w kap. 36.



**S** Ož dělat / patientia ! Kdo so  
bē netrauffa z hůru letěti / a se wzná  
sseti k spítowánj přepodivných wě  
cý na Nebi / ten nechť raděgi zůsta  
ne s pokojem s námi seděti zde na  
Zemi. Gest staré přislowj až podnes / kdo nemu  
žes přeskocit / podlez. To wjm / a gisté wjm / křerai  
na tento



na tento dnešní slavný den / po celým / širokým / da-  
leším Světě Křesťanským na Katedrálách / ti-  
neznámenitějším Kázatelové s neostrotipnějším  
mi svým Concepti, neoslavnějším onoho Cyr-  
kve Učitele Svätého Augustyna vychwalugi / gi-  
ni s Swatým Janem Ewangelistou a geho Učitel-  
na nevěs se s Concepti svým wynassegi; ginj s  
Swatým Markem a geho Ewem solidě & fundatě  
gruntovně / a podstatně dle Písma Božího pokrač-  
ugi; ginj s Swatým Matoušem a geho Anjelem  
skrze svou libeznou věřičnost Srdce Lidské k sobi  
wábi / a ge zajižmagi / podle příkladu Učitele narodů  
omnibus omnia facti, všem všeho učiněni / aby  
všecky Kristu získati mohly. Já s Wolím Swa-  
teho Lukase na Zemi zůstanu / a k powinnému respe-  
ctu toho velikého Učitel Augustyna / obyčej-  
nou a vtrélou cestou křáčet budu. LL. PP. Prá-  
wě tomu dnes gedenácte Let / co gsem tu čest měl /  
na tomto místě pro čest Svätého Augustyna mlus-  
witi / což gsem y také učinil / když gsem geho w po-  
dobenství neygasnějším Slunce / na obloze Cyr-  
kve Kristowe od Boha nám wystaweného Láskám  
wášým představil / a to tež w den Učelni / genž se  
dies Solis, den Slunce nazývá; dnes se ale tak wy-  
soce nepustim / Slunce wje spítowat nebudu / a abych  
snad již zemdlený zrak můj wje tak velikým bles-  
kem neobrazil / oči sklopim / a k Zemi obratim.

Gerz

Jeremyášy ! podjweg se rychle / podjweg /  
 a powěz / co widjss ; prawyl někdy Bůh k Pro-  
 roku swému. Odpowědel on / virgam vigilantem  
 ego video. Zda se mně / že prut bděgich gá widjm  
 před sebau. Sldeg lepe / hled zřetedlně / a co wi-  
 djss : wygew smělé. Prawj on : ollam succen-  
 sam ego video. Nádobu zapálenau a ohněm plá-  
 polagich gá widjm. Toto widěnj když gá sobě  
 rozgjmám / o gať weliký rozdíl tu býti widjm a  
 znamenám. Prut gest k doháněnj / nádoba ale za-  
 pálená k odháněnj / a wssak potom powssom Bůh  
 oboge toto widěnj schwaluge a prawj : dobře dobře  
 gsy widěl Jeremyášy. Gaťoby řekl : libj se mně  
 twé widěnj / neb wněm wězy navčenj. Gať to :  
 gsau / kteřj sřrze tento Prut bděgicý / bedlymau sřra-  
 nad stadem sobě swěřeným / a protož ne genom hů-  
 pastyřskau / ale y Berlu Biskupskau wyrozumiwágt  
 Sřrze tu zapálenau nádobu ale / prawj Barradius  
 wyznamenáwá se Srdce lidské ohněm lásky Bo-  
 zapálené. Ach ! dobře gsy widěl Jeremyášy / g  
 twému widěnj rozumim / když Augustyna Swatého  
 w gedne ruce Biskupskau Berlu / w druhé pať Srd-  
 ce ohněm plapolagicý držicýho před sebau widjm  
 Ulic meně / pro snadněgssý toho wyrozumněni  
 nechť se libj poslechnanti Utebestého ženicha / co o  
 o swé choti smegssly. Gle / když gi w Pjssnich Sř-  
 lomauowých / od paty nohy / až do wrchu Hlaw  
 čistj

Ušim penzljkem maloval / přigda k prsum tu se pos-  
zastawil / a takto se prohlásyl : Soror nostra parva  
est, & ubera non habet. Ach Lide ! ach Angelo;  
we ! co wám powjm / znamenegte / hle Sestra nasse  
malíčká gest / celá wnitř y žewnitř krásná / from toz  
ho / že prsy nemá. Než co gest se tomu potřeba di-  
witi / že prsy nemá / an gestě malíčká / a autlyčká  
gest ; bude ale když wyroste / když k letum přigde /  
bude mjtí prsy swé / kterýma wšsečky swé Dítky wšse-  
čky wěrné Křestiany hogně nakogj / a napogj / dle  
onoho : ad ubera portabimini, k prsum přineseni bu-  
dete. Než powěz mně / zdaliž aspoň Srdce má / ta  
krásná a wywolená chotj twá ? Ženich mlčj / a na  
to neodpowjda. Nynj / Swatj Otcow sřze tuto  
wywolenau chotj / Swatou Mátj nassy Cyrkew  
Katolickáu wyrozumiwágj / která za prwnjch času /  
za swých prwnjch let / gako bez prsu abez srdce byla /  
tak že Krystus swé wěrné nabžeti musel : nebogte  
se stádo malíčké / gakoby řjeti chtěl : ó neymilegšy  
choti má / Cyrkew Katolická / ty syce gestě malyčká  
gšy / wšsak když k letum přigdeš / což porosteš / že  
na spůsob onoho obláčku Eliášoweho tak rozšyřeš  
ná budeš / že celý Swět obflyčeš a opanugeš / ges-  
stě syce malyčká gšy / wšsak gako onen potuček den  
odebne porosteš / ó něm w Knize Ester. cap. II. ta-  
kto stogj : malá studánka wzrostla w ty newět-  
šy řeky. Icaiz.  
cap. 66.

ěka choti / a se zmahala den podni / ědyž pak přišlo  
 okolo Ěta Páně 400. tu teprve gať naležj wyge-  
 wylo se Srdce gegj / ěteré gi Bůh Ueywiffý z swé  
 milostj dáti ráčil / Srdce welyķé / Srdce wywole-  
 né / Srdce žiwé / Srdce vdatne / Srdce ohněm Lás-  
 ky Božj cele zapálené / Swateho totižto Arcy Otcy  
 mnohých Řjádů welyķého Aurelia Augustina ; ěte-  
 rýmby rostla / a se rozmáhala po wšěcký dnj až do  
 skonánj. Tus mně tressil na noru Seramýassý / tu  
 dobře wyděł / ědyž gsy ollam succensám, nádobu za-  
 palenau wyděł / a tudy / dle wegřladů Barradia  
 Srdce Láskau Božj zapálené / Srdce Cýrkwe Kry-  
 stowe / Swatého Augustýna předzwěděl. Nemi-  
 nim tehdy z nowá / roznicené to Slunce Cýrkwen  
 spítowati / ale raděgi skrze skla / a giné Mathematick  
 přípravý toto welyķé Cýrkwe Srdce poněkud ex-  
 aminitowati / sem Mathematicý / a Practicy / sem Opti-  
 cy / a Catoptricy / wasse Instrumenta, trigona, astrola-  
 bia, a microscopia, ěteré gste sobě w Školách Kir-  
 chera, Clavia, Schotta, zhotowyli / mně zapuěte /  
 gá / ědyž se weyffe s Ěkarem wznasseti nemohu / s li-  
 bezním powolením Welebných Pánůw Swato Au-  
 gustynských Kanowníkůw / zde wdole gednu spro-  
 stau Duchownj Anatomii věinjm / a to neyflawněgšj  
 Srdce Cýrkwe Krystowe Augustýna / dle možnosť  
 mé spítowati / a anatomizitowati budu / dle onoho  
 co Uěitel narodů mluwj : Videmus nunc per specu-  
 lum

lum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nyn  
wydjme sřrže Sřcadlo w podobensřiwj / potom po  
twáři w twár. Uehtë zatim připrawj k tomu: **W**  
**W**. **W**ci, **W**ssy/ y **S**řdce swé/ a gá počnu w  
gmenu **P**áně/ zč.

**W**řwjn/ gessťe gsem ani nepočal/ a giž nič t  
wěc rozchází; gedno **S**řdce / o němž Hug  
Victorinus dj: In omnibus rebus creatis, in quibus  
humanus intellectus occupatur, nihil humanô cordi  
præstantius, nihilque Deo similis invenitur: to gest  
we wssěch wěcech sřwórených w kterých/ a s kterým  
se rozum **L**idský zamněšřnáwa / nad **S**řdce **L**idské  
nic znamenitěšřšyho a **B**ohu nic podobněšřšyho  
neni / a se nenaleza: takowé tehdy **S**řdce/ a wssě  
chny wážně/ spůsoby/ a narušřivosti geho sřkaumat  
a wssěcký geho žilčičky/ po kterých ono **L**idskému tě  
lu žiwot a žiwnost podává/ spítowati / rozwážě  
wati / to gest wěc nemalá / a welmi nesnadná / ne  
wjn/ newjn. **W** drž hubu! **M**ome wssětečný, da  
motlachu opowážřiwj/ co mluwysř: **Ž**araž/ drž hu  
bu! posřďte! gáky bezbožnjř; řřkawal on: wssě  
ckny wěcy **B**ůh dobře zhotowil / ale wssak / řdyb  
byl člowěku na boku a **S**řdcey okynřko postawil  
cožby byl dobře wćinil: přičinu řladl / neboť / přy  
tim spůsobem / podwod / lest / a osřemetnost **L**idské  
mohlaby neřsnadněgi wřřkaumaná býti. **G**řau za  
gistě **L**ide na **S**wětě / na oko celý **S**watj / a ne

winnj/ ale w Srdcy pokrytý hotový. Dle onho : Mel in ore, verba lactis, fel in corde, fraus in factis : w Bstech med / a slova zlatá / w Srdcy get a faleš sama. Však ale ani to by nic neprosf walo / poněwadž krom sameho Wšemohaucýho Bha / skrytosti Lidského Srdce žádný nikdy newysta ma : gať Geremyas prawj : Cor hominis in scrutabile, & quis cognosceret illud ? Srdce Cžlowěka r spitatedlné gest / a kdož ge wystauma ? Sem Srdce twé / ó přewelký Augustyne ; s wassym powoj nim Welebnj Pánj Canonicý / gá ge před sebe ber a prostředkem mého skla prohlidagickýho ge spítug a co to ? Znamenam ge býti gakausy zelenau má drau po sworchu potažené / žilčičky tať spletené / gať by se mně tu negať zelená lauķa pralentirowa chtěla ; což to r giž gsem doma / gž rozumym / gest onen tumlplac / po kterým se nědy protulow ly oni swětácy / a rozkossnýcy w Knize Mandros zaznamenánj / řka : poďte weselý budme wssch ro kossý vžiwegme / a nechtiž není žádná lauķa / kterau by pomínula rozkoss a rozpustilosť nasse : co má na toho dbati / co se gen z liby : to se má státi. Znamenam : to gest ta lauķa ssyroķá / po které se protulugi nečistého Swěta toho Libertini, Swobodný / rozkossnýcy / we dne w noci wolagický : he ! mlá dost radost / vžiwegme dobrých wěcy / dokud gsaudy y Cžlowěk stwořen gsa / do Rage rozkosse w ne

stet

šfen byl/ nepochybně prěto/ aby swého pohodly vžj-  
wal/ Ptacy aby mu mulicirowaly/ kozlata a kam-  
zýcy aby mu škakaly a škopcowaly. Ach LL. pp.  
gestli že w mladosti swé / a w prwnjm wěku který  
byl tať rozpustilý Swěta Libertin, tehdy zagistě ten  
gest byl geden gediný Augustýn/ ten měl Swět/ ga-  
žo kwět/ a protož gen do Swěta/ gen do Swěta/  
gen do radosti; misly! sobě/ ech! w mladosti rado-  
sti vžjwat/ Kamaradu se přidržet a ge milowat/ snj-  
mi se procházet a pohráwat/ mulicirowat/ škopco-  
wat/ a calanizirowat/ znocy den/ ze dne noc včinit/  
a tať štanc wššedko na ruby obrátit/ hac Libertino-  
rum regula morum: z toho poznací hloupáců/ že  
gšme my ššwárnj Bonáců/ Sprawa! a gať kolim  
Swatá Matě geho Moniřa plakala/ karala/ a tre-  
škala/ wššedko nic platno nebylo/ Augustýn gaťo gi-  
ný Libertin gen přece stal na swým/ a aččolyw se li-  
ternýmu vměnj nalezitě wycwjećil/ tať že y giž w  
Carthagině/ giž w Řžjmě/ y w Medyolanu Rhetori-  
ku včil/ to wššak tať marně konal/ že y naposled do  
Manychegského Kacyřštra vpadl/ tu se teprw pa-  
trně seznalo/ gať prawdiwě Krystus mlawil: De <sup>Ma</sup>  
corde exeunt cogitationes malæ, z Štuce wycházegi <sup>cap</sup>  
glá myššlenj / a tať dále. Kdo o tom wjce wědět  
ti chce/ ten ať do geho Kněch Confessionum nablyž  
dne/ a vžj. Wššak ale přiššel y ten čas/ že ten mar-  
ný Kwiket Augustýneč, který na té zelené Lance tať  
dianho

Rom.  
cap. 13.

dlauho gest kwehl / a hrál / posledně taže y dozrál  
Sedě totižto w Zahradě / a podle sebe Knihu mág  
z nenadály hlas vslyšel : Augustine, tolle, lege ! Au-  
gustyne / wem a čti ! gažoby řekl : Augustyne Sw-  
ta syne / až posawád gsy byl weliký Libertin, nape-  
tom musys býti Justin, pač y posledně Celestiu  
Wem Knihu / wem a čti / a hle / maní otewřel /  
právě na slowa Swateho Pawla přissel : ne w he-  
dowaných / a opilstwých / ne w smilstwých / a nesty-  
datostech / ne w swaru / a zawisti / ale oblečte se r-  
Pána GŁžisse Krysta. Tu mu přisslo / gažoby o-  
Boha hromowau ránau omračen byl / protož hne-  
se chopil / k Swatemu Ambrožj běžel / a za wdelen  
Křtu swateho žádal / a geho dosáhl / totus mutatu  
ab illo, wssecten změněný / celý obrácěný. Gistě  
které a gažé potom wěcy pro Boha činil / nelze wy-  
slowiti / zč.

Gá se wracim / a nasse Srdce dále spitugi / c  
hle ! giž wice tu zelenau mazdru neznamenam ; to-  
lyčo widym / kterak bolesti se pučá Srdce / a wssedč  
omdlywá. Totížto / plakala před tim pobožná Mlá-  
tě Monyka / Augustyn se pač smál ; Nynj / po swem  
přepodivném obrácenj vtrěwssě sobě swé slzy Mlo-  
nyka / směge se / weselý se ; ale Augustyn kwijsly / nařj-  
ká / a plače : ach ! běda mně / co gsem mislyl : že gsem  
tak dlauho Bohu mému neslaužil ; tečte slzy / a splá-  
čněte ; pučegte se gudowe / a lytořt wygewte ; pla-  
čte



že oči mé/ však tu naděgi mněgte / že Srdcem ka-  
gichm/ skrausseným a ponženým Bůh potvzeti ne-  
bude. Poblaučil oněsem Augustyn w mladem wě-  
ku swém/ ale však pokánj činil/ vpenlywě litowal/  
a tau litostj wšedko předešlé napravil a smázal.  
Pryč stwým skamenělým Srdcem Faraone Egyp-  
tj/ neb co tobě Mojsšs a Aaron od Boha k wy-  
swobozenj Lidu Izraelstého wyslanj mluwily: tak  
gšy byl zatwzely/ žeš ge na žádnj spůsob propuštis  
ti nechtěl; a ačkoliw gšy wyděl hül Mojsšsowan  
w hada obracenau/ wody w krew/ prach země w  
samé kobyly a štenice změněné/ a dům twüg ža-  
bany naplněny/ potom po wšom gšy se nepohnul/  
mibrž w té zatwzelošti setrwal: Induratum est cor  
Pharaonis. Pryč/ pryč s takowým skamenělým  
Srdcem; Nasse ale Srdce/ ač bylo poněkud za-  
twzelo/ že na plač Matere swé nedbalo však po-  
tom litostj tak obměklo/ že se teměř celé w kagicy šzy  
rozpliuulo. Tu bych giž wyussowal mnoho bří-  
šničky a břišnice byti přítomné/ aby toto nasse kagi-  
cy/ a vpenlywan litostj obměkčené Srdce spítowal-  
ly/ zdaby se také pohuly; Hle/ to místo/ na kterem  
nás neydobrotiwěgšy Hřichosniatel Krystus od Pi-  
lata na Smrt ortelowán byl/ gmenowalo se Lito-  
stratos. o! když giž na lytostratos přigde, běda! ro-  
zumym když Cilowěk poblaučí/ z hřessy/ a na to li-  
tost štrati/ tu gest giž wěčně zle.

¶ Mnohý

Mnohý Durus Durandus bude míti Srdce své  
tak zatvrzelé/ že se žádným napomináním / trestem,  
wyhrožováním nedá hnauti dožad nestapne. Do  
bře takové Srdce wypsál Swatý Bernard / kdýž  
takto napsal: Cor durum est, quod nec compunctio  
ne scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur preci  
bus, nec cedit minis, nec Deum timet, nec hominen  
veretur. To gest: Srdce zatvrzelé gest to/ které an  
litosťi se nepuká/ ani prořázanau sobě přiwětivosti  
neměfne/ ani se na prosbu nepohne/ ani na pohru  
ssky nic nedba/ ani se Boha nebogi / ani člověka s  
nestydj. Přígdely takové Srdce až na litostra  
toť/ že litoť stratj/ pryč s nim/ gest na wěky zawr  
žené. Mlywaly Řřimane ten obyčeg při swých obě  
tych/ zabiwšse neyprw howado/ tělo otewřely / a po  
pilným spítowánj wšsech drobůw/ gestliže w Srd  
cy / aneb na Srdcy ten neymenssy defect neb wadu  
seznały/ tehdy negen to Srdce/ ale y celé to howado  
zawrhly: gať pišse Majolus. Gistegi se to stane hř  
ssnětu/ počánj činit nechťegicým. Bylo / prawda  
gest / bylo Srdce nasse zprwopočátku zatvrzelé  
wšsať potom litoťi sřraussenau tak obměččené/ že s  
teměř wšsých celé rozplínulo. Deg sobě řjeti člo  
wěče / prw nežly té smrt wywleče / aspoň to slowo  
gediné/ od S. Ambrože Cýsařj Theodosiusowy pro  
hozené : Si secutus es peccantem, sequere & poeniten  
tem, nasledowals hřessněho/ nasledůg y řagicněho

Čá se zas k Srdcy nassemu wracym / a hle ! co  
na něm znamenám / a widjm ; které se před tím bo-  
lesti a lytosti puřalo / nynj mně tak rozpuřané / co  
wněm wězy / vřazuje. Vřazal se Bůh Ssalomau, 3. R.  
nowy we snach / tak milostiwý / že gest mu na wšly cap.  
dal / coby genom chtěl / aby řádal / wřeřko že se mu  
řtáti má : to gest mnoho ! nemessřkal tento / nybrř  
po bedlywém rozwářeni tak se prohlásyl : O ! Sřtě-  
dry darce můg Bože / z twé milosti se řtalo / že gsem  
na trůn Králowřký dosedl / řorunu dostal / a mnohé  
poddané pod spráwu swau přegal / wěda že Král  
bez maudrosti / nebyřwá k řádne platnosti / za to tebe  
snařně řádám : Da mihi cor docile. Srdce wmělé  
deg mně o Pane / řc. Fiat , odpowědel Bůh / má se  
tobě řtáti dlé prosby twé ; neboř eyhle / dedi tibi  
cor sapiens , teř gsem tobě dal Srdce maudré / tak  
že řádný tobě w maudrosti roweň nebyl / aniř bude.  
A nad to wřeřchno / y to řáč gř neřádal / dal gsem  
tobě / totiž bořatřwí / a Sláwu / řc. a co wře / to k  
tomu. LL. pp. Ach mnoho mnoho prořázal Bůh  
Cyrřwý swé Swaté / mnoho / přemnoho / že gi wyř  
wolyl nad giné / že gi podmánil Narody mnohe / řc. řc.  
Ale y tu znamenjtau Sřtědrořt swau gi patrně proř  
břázal / řdyř gi dal Cor sapiens , Srdce maudré /  
Srdce rozřassně Augustyna ; oněmř wřřyřřnj Dčis  
řelowe to prawj / co řastupowe o Břřřřřř pravj  
ly : ecce plus quám Salomon hic , wře neřly Ssalom 3. R.  
maun cap.

maun gest tento. A zagistě co gest Zlato mezy ko-  
wy / co gest Lylum mezy kwěty / co gest Diamant  
mezy drahýma kameny / co gest Perla mezy wzactný-  
mi Klenoty / co gest Worel mezy Ptáky / co gest  
Srdce mezy wšsema audy / co gest Slunce mezy  
Hvězdami / to gest Augustyn mezy ginyjmi Dětely  
A gako ostatnj Hvězdy a Planety od gedneho  
Slunce Swětlo své dostáwagi / tak wšsyckny Dět-  
telowe své Dměnj - od Augustyna nabíwagi ; ga-  
se S. Remigius weřegně wyznáwá. Prosper k to-  
mu tež přikládá své zdánj / řka : Augustinus fuit in  
quotidianis Disputationibus clarus , in quaestionibus  
solvendis acutus , in haereticis convincendis circumspé-  
ctus , in expositione nostræ fidei Catholicus. By  
Augustyn w každodennim hadáni z řetedlný / w  
rozwazowánj s pletených otázek bistrý / w přemab-  
nj Kachřů opatrný / a w Wykládánj našj Wir-  
prawé Katolický. Wje mluwj Simplicianus , řdy  
dj : Wšsem znamo a powědomo gest / že gest Au-  
gustyn mněl neyzřetedlněgšj rozum Pythagory , poč-  
statnau znamost Aristotela , wtipný smysl Platona  
wypracowanau opatrnost Socrata , wysokau wšsec  
Mudrcůw Dčenost / a neyznamenitěgšj wšsec The-  
ologu neb Bohomluwcůw powědomost. O S-  
komaunowy syce prawj Pismo Swate že gest zna-  
wádily wšsec Bilyn / a moc tež powahu wšsec ře-  
čny / a gase : gednal a rozmlauwal o Cedru , který  
rost

roste na Zrbani / aš do Njopu / Kterýž ze zdi vycha  
 zy / itém o přirozem howad / ptáctwa / zeměplazů  
 y o rybách / prostranné Knihy o nich sepsaně / ta  
 že se Králowe gij te Maudrosti dosti nadjwiti ne  
 mohly ; ale Swato Swatý Augustyn byl wje ne  
 Ssalomau. Den by mu nepostačowal / kdybych  
 tolyko geho Knihy / které on sepsal / a ty tak rozdíl  
 nejgmenowati chtěl. Škratká mluwj Sigisbertus in  
 Chronico ad Annum 406. Librorum, tractatum, &  
 Epistolarum, plusquam ad mille trecentos conscripsi  
 multis numero non comprehensis. Sepsal gest Au  
 gustyn Kněh / Tractatu, a Psani / wje než Tisyc  
 tista / gestto mnohé ani počtené negsau ; tu máš  
 djlo / tu Prácy / w tom Serdecy plnem maudrosti  
 Ach ! Nesywchowáněgšy / neyštědřegšy Bžže  
 budiž tobě nekónčená čest a chwála / žes nám ta  
 vmělé / tak wčené / tak maudré Serdecé dáti ráčil Au  
 gustyna.

Než kde gste zase Či mé ? protřete se / a nechte  
 ať swáni to welyké Serdecé zase znowa spitowat  
 mohu / a hle / co widjm ? widjm a znamenam n  
 něm / že gest celé žiwé / a zmůžile se pohybuje. To  
 tižto / když byl Bžh to nasse Serdecé zwláštij maud  
 drostij naphiil / naphiil gest ge take nad obyčegnar  
 horliwostij / a wraucnostij k šijhami Kacyřim ; wysla  
 zagisté šabel proti Cyrkwy Krystowe swého Po  
 čopa Aria, Arianské Sekty puwoda / který temé

2. Reg.  
cap. 17.

celý Svět byl nakazyl; wyslaly své Nahoněj M.  
nychegský / Montana, Pelagia, Donatysty / a co  
čertowe chamrodiny wjce býti mohlo / s těma mu-  
lo Srdce nasse zápasyt / a bogomat. Protož / g-  
austně tak y písebně takowé natisy gim činil Aug-  
styn / že ge wssechny zmužile přemohl / a temeř až  
bránám pekelným zahnal. Hle! Cor sicut leoni  
Srdce vdatné gafo Ewa. Něco málo pomínule  
tu zas / co ty ostatnj čertowiny bylo / druhý auto  
proti Augustynowy / a Cýrkwy Krystowe věinik  
gačož byli / Pelagiani, Nestoriani, Origenistæ, Prilci-  
lianistæ, Marcionistæ, &c. a ta ostatnj čertowá bla-  
za. Wssať Augustyn / ktery mněl / a byl Cor sicut  
leonis, Srdce gať Ewa / Hrdinský gim odpjral /  
Cýrkew Krystu zachowal. Když mladý Tobias  
na cestě byl / skaupil k Rzece Tygris řečené / chtic sol-  
nohy vmjiti / a hle / wyskytla se tu gedna Welryba /  
s otewřenau tlamau giž giž pohltiti Tobiasse mněl.  
Auwe / auwe / běda mně / kdo gest kde / pomozte w-  
lal Tobias; wssať Azarias Wúdce geho gey okř-  
knul : hey! straš pytle / co se bogis? ychop tu Ry-  
bu vdatně / na břeh wytáhni / wykucheg / a nětet  
wěcy / zwlástně Srdce zni wyber : y k čemu by t-  
bylo? ptal se Tobias. Sprostičku / odpowědi  
tento / tot gest wěc mocná / a wzáctná / hle at tob-  
Srdce gen kauseť wezmess / a na řizawé vyhly polo-  
šiss / y hned wssechno dabelstwí z domu tweho wy-  
pudjš

puďis : tak mnoho mŕže to Srdce. LL. PP. tak  
možné / a tak mocné gest bylo toto nám od Boha  
dané Srdšinské Srdce Augustyn / že wšelikau Kacyř-  
řkau čertowinu z celé Krystowe Cýrkwe gest zahna-  
lo / a wypudilo. Odpočweg giž nyňj po dlahém  
potegkámj ó Choti Krystowa Swata Cýrkew Kas-  
tolická / odpočweg w Swatem pokogi ; Gle wely-  
ky Augustyn za tebe bdj ; odpočiň / a rcy / s Krysto-  
wau Choti : Ego dormio , cor meum vigilat. Gá Cant  
cap.  
syce spim / wšřak Srdce mé bdj.

A co zas znamenam : když řia nasse Srdce hle-  
dim / a ge spitugi / poznáwam / gať prawdivé řřau  
řlowa Swatého Pawla / Cor nostrum dilatatum 2. c  
cap.  
est. Srdce nasse rozřřřeno gest. Čhtěge Swatý  
Arcy / Otec Augustyn / co by neywjce mohl řidu  
řdokonalosti přiwedřři / ustanowil Dwa Swaté  
Řřady / geden Canoniorum Regularium , a druhý  
Eremitarum , neb Paustewnikŕw ; co se Prwnjho  
dotjče / ať řřau / řteřj prawj žeby tento Swatý Řřad  
giž za řřasu Swatých Aposřtolŕw byl ; ginj že za řřa-  
řu Urbana prwnjho okolo řřeta Páně 230. se za-  
čal ; wšřak neomilná wěc gest / že gey Swatý Au-  
gustyn založil. A poněwadž tyto Swato Augu-  
řřyanřřké Canownjky Gelalius Papež neyprwe w Řřjř  
mě bliž Kostela Lateranensřřkého vsadil / Canonici La-  
teranenses nazwánj byli. Ulyňj / gať welyce řřřze  
tento Swatý Řřad / rozřřřřene bylo Srdce nasse /  
wřřřřř

wyřlowiti nemohu ; Gle ! mněl geřt tento Swat  
Kžád genom we Wlařřých (gař řwěděj Vullateran  
cap. 21.) pět Set Klaffterů / w Europě přeř půl pa  
ta Tiřýce : a počítal geřt z řebe pořřých 36. Neyw  
řřých Papežů / tři Sta Kardynalůw / do počt  
Swatých počtěných 7500. To ge řrdce / to ge  
z řtereho gediného / gařo z pramene řiweho takow  
mnořřtwj těch neyřznaměnitěgřřých Lidj geřt pořřlo  
Gle ! Cor nořtrum dilatatum eřt. Tak ře welyce to  
to nařře řrdce rozřřyřilo. Slyřřine o tom mluw  
cyho Swatého Tomařře à Villa nova ; ten praw  
Augustinus non unius, wěl alterius, řed fermě omniu  
Religionum Fundator. Augustyn geřt byl ne o  
nom gednoho / neb druhého / ale teměř wřřech Kž  
du řakladátel.

Wy Welebnj Pánj Kanownjcy / z tohoto to  
rozřřyřěného řrdce / gařo wčely / za časů řamř  
na / z wřřt Lwa / gřte pořřly / a ře řřtiařřně wyrogili  
tak hogně / ře gřte / tak řřkauc / celý řwět naplnil  
Gař wářř poğmenugi : gař wářř Swatý Kžád  
nazwu : nechybym geřřli wářř poğmenugi Cor  
Alumnos ; řyny a řchowance / tak řřawného /  
řřnaměnjěho řrdce Augustyna. A Wářř Kžád / g  
řřli ře nazwu Ordinem Amoris, to geřt / Kžád ř  
dečně řářřy / gař to : Slyřřte řynowe Otce řw  
ho Augustyna / ten lib. 15. de Civitate DEI, cap.  
takto expřeřřě piřře : Brevis & vera definitio virtut



est ordo amoris, kráské a pravdivé obsažení ctnos-  
sti/ gest Řád Srdečné Lásky. Ctnost/ a dokoná-  
lost gest wše za gedno. Žas Ordo, Regula, Canon,  
tež wše za gedno; Canon odkud Canonici, a Cano-  
nia, Dům Kanovníkůw / sub Canone, pod Reguly/  
pod Zákonem / pod správau stogichých. Wasz te-  
dy Swatý Řád gest Ordo amoris. Echo mé od-  
gima slowa/ a prawj: Moris, Oris. Uebot gsauce  
Cordis Alumni, Synowe Srdce / sebe wespolek ges-  
dnjm Srdcem milujete. Moris, gednjm se spúso-  
bem snassyte / Oris, onym známjm Welikého Augu-  
styna napisem se řidite: quis quis amat dictis absen-  
tum rodere famam, hanc mensam veritam noverit esse  
sibi. Kdo se nestidy bližnjho nepřítomného tupiti/  
ten nemá nikdy snami přítomto stole seděti.

Gá se wrácym / a k bedlywégssýmu Spítowá-  
nj / když Srdce nasse beru předsebe / wydjm ge celé  
wnitě y zenutě ohniwé / což to? totizto oheň Lá-  
sky Boží gest nasse Srdce opanowal / že tak celé ho-  
ři a plápolá. Slyssym tě Dawide slyssym; pras-  
wys: Inflamatum est cor meum, že gest se w tobe twé <sup>Pfal</sup>  
Srdce zapáhnlo. Slyssym y was dwa Křmantsstj  
Pautnicy / Lukassy / a Kleoffassy / kterak rozmlau-  
wáte: zdaliž Srdce nasse nehořelo w nás / zč. ale <sup>Luc</sup>  
wšsecko to nic neni / proti tomu nebeskému ohni / kte-  
rým plápolá Srdce nasse Augustyn. Ach BŮže!  
dj on / tak tebe welyce milugj / že / kdyby možné by-  
lo /

Jo / Kdybys ty byl Augustynem / a gá Bohem / tedy  
z te Lásky / kterau k tobě mám / chtěl bych byti Au-  
gustynem / aby sy ty gen byl Bohem. Nad kte-  
raužto Lásku / newjm / coby wyslyho býti mohlo.  
A protož slusně by takowému Srdcy připsati se  
mohlo / to / co gest někdy Curtius Burgesius kamenu  
Asbestus řečenému připsal : Semper ardet , wzdy  
hořj / a plápolá / vhasyti se nedá. Býwal zastá-  
rodáwna ten obyčeg / když Cýsařowe zemřely / wy-  
ňato bylo z těla Srdce / a na prach ohněm spaleno /  
a ten prach neb popel na Slunce wystáwen býwal.  
Gakž y sám Swatý Augustyn sweděj / že z gístého  
Cýsaře Srdce wyňaté / a do ohně vwržené na žá-  
dny způsob se spalyti nemohlo / příčinu toho dáwaly  
Mudrcy / poněwadž gest gedem otráwené bylo / a  
k tomu přidaly y to / když takowé Srdce otrawe-  
né dewět let přečka / w drahý kámen se obrátj / a w-  
lykau moc nabude / proti Bauřkam / hromobitím /  
a náhlé Smrti. O Welyký a přewelyký Augusty-  
ne ! když gsy tyto wěcy přednesl / sám o sobě gsy  
gístau Hystorigi wygewyl ; neboť ty / ktereho we  
wšom dokonáleho wyznawáme / Srdce gsy mněl /  
osfemetnosti Swěta na třiceti let otráwené / a na-  
kažené / které ani plácem blahoslawené Moni-  
ky Matky twé / ani giných Lidj napominánjm hnanti  
se nedalo / až když gsy z působení Milosti Božské /  
rwíg blud oplakal / a ohněm Lásky k Bohu hořeti  
počal /

počal / wyw izlo Srdce twé w Poklad neydražššy  
oderosseho zlého nás obháugigicy. O Srdce wy  
wolene / nám k obzváššimú potěššeni a naučeni o  
Boha vdělene. Prawyl gšem prwe / kterak p  
zápalných ebětých / Srdce dobytka / byloly ge  
negakau nedostatečnosti znamenane / pryč y hne  
muselo býti celé to howado zahozene. 22. pp  
kdyby nynj mezy Lidškýma Srdcy podobný ex  
men před se wzaty mnel býti / mám za to / že by  
málo které wynalezlo / kteréby poruššene nebylo  
Gaké gsy ty někdy Srdce musel mjtí Kaine vkr  
tný / když gsy newynného Bratra twého Abele to  
newážně zamordowal : gakež giné / než krowj zal  
té. Gaké ty krowotlačná potworo Herodese / kd  
gsy tolik Tisyc Ditek zmordowat rozkazal : gak  
giné / než zhorka kwasšene. Aneb ty nenapr  
hltane / pekelný Nesyto / Boháči Kwangelycký  
když gsy na každý den škwošně hodowal / a v  
hému Lazarowy ani ty chatrné droběčky gsy n  
přal / gaké gsy ty Srdce mjtí musel : gakež gi  
něžly škamenělé. Aneb ty kwičalo pekelná Gezaba  
když gsy Eliasse Proročka tak těžce sužowala ; G  
zabel ge šabel / myslyl sobě Eliass / gaké gsy ty Srd  
ce měla : gakež giné / něžly podšmudlé / a hněwe  
celé prožluklé. Aneb ty hromšky Weytraso / p  
šny Sadilku Amane / když gsy poniženeho Mard  
chea w takowau nenáwyst sobě wzal / že gsy ho

na Sfybenicy pripraviti chtěl; co ? mislyls sol  
geden Mardocheus / není než geden Smradocheu  
ať zahyne / a wssedken Národ židowský / gake t  
Srdce bylo ? gakež gine / nežly zawisti připále  
Aneb ty žlosynů nezďárny / šklebzubo nepřiznín  
Sřkarohlidku zawystiwý Absolone / když gsy O  
twého z Trůnu Kralowského zwrhnanti chtěl /  
Ké Srdce twé ? gisté celé zatuchle / a naběhlé.  
neb ty Hegro marnotratný / který wezma od O  
twůg Podíl / tak gsy hegril / až gsy wssedko prob  
řil; gake Srdce ? owssem wssedko zalyté / a n  
dnatedlné. Aneb ty Smolyku zlotřilý / kalau  
zakaboněly Amnone / genž gsa nečistau žádostj g  
k Thamar Sestre twé / gi gsy k pádu přiwedl; g  
Ké medle Srdce gsy tenkráté mji musel ? ach gal  
giné / nežly plesniwé / prassywé / a sřeredné sinrad  
wé. Pfug / pfug / pfug / takowé a tēm podob  
Srdce wssedky by zawržené býti mněly. Masse  
Srdce / ač z počátku zatwrzele / wssak potom o  
měkčené / pobožné / maudré / čerstwé hrdinské / ho  
lywé / a (co se tu neywjce znamenati má) celé d  
konale gest zůstalo. Lybj se bych to dořazal ? k  
prawj Pismo Swaté. 2. Paral. cap. 15. o Srd  
Asy Krále Jůdského / tyto formalia : Cor Ala er  
perfectum, cunctis diebus ejus. Srdce toho ger  
Ala slaul / bylo dokonale po wssedky dni geho. T  
gest mnoho řeno. Cor Ala perfectum, Ala mn  
Srdce

**Srdce dokonále.** Znamenat! Aša, spatečně  
 Aša, slovo krátké / wšak tím wětššý tagemst  
 Aša, má tři Litery / gedno S. a dvě AA. Srdce  
 konalé / čj : S. Swatého A. Aurelia, A. Augu  
 na Hypponenšského w Affrice Biskupa / bez wa  
 bez wraždy / bez wšelikého nedostatku. O ho  
 tak welikého Srdce Synowe Welebnj Páni Z  
 nownjcy / přiwinte se k Srdcy swému / ne gen  
 Wás Swaty Kžád / ale y celau celau Cyrk  
 Krystowan obžiwugicýmu / a nowý / stále trwa  
 cy život skrze ně dosáhnete. Cor est primum  
 vens, & ultimum moriens, dj Arystoteles / co  
 Słowěku neyprw gest živo / a posledně vmj  
 gest Srdce; a my říkáme : gesté mu nic nebu  
 ale až mu k Srdcy přjgde / zč. Augustyn gest p  
 mum mobile, prwnj co se pohybuge. Gest / co gs  
 w celým tomto Kázanj na přítomný Roč mluw  
 COR VIVIDVM CANONĀE, to gest / Srdce žiwé  
 nevmjragicy Wassy Welebné Canonix.

Auwe ! ach nestrěsti / běda mně. Srdce to pi  
 podivné / které gsem tak dlouho sub optica spít  
 wal / teď se mně před očima stratilo / nic tu nen  
 djm / wšedko prázdno. To wjm : když Jan H  
 ktať welykému ohni / w Králowstwj Českém z b  
 hlému podpal učinil / že skrze ty nezdárne Hansat  
 a Husowé podnesčata / totiž skrze Taborjty / a Or  
 dny / Kostely a Kláštery wesměs se pálily / čte se :

Třebonškému / a Borovanškému / Klášterům /  
milé Sausedstwi Jan žiřka odpustiti / a ge ssa  
wati mněl. Nic meně skrze gine mnohé vtiskor  
nj / Pánj zdegssý Kanownjcy od Nepřátel mrt  
nj gsauce / gedem po druhým se tratily / gedem  
druhým vnjraly / až do poslednjho / o kterým se  
wj / kam se děl / w tom se Wrchnost Swětšká B  
štera a Statku vgala / taž že zde na Sfedesáte  
wjc let / o Katolickým Náboženstwí / a Swc  
Augustynské Kanownjcké pobožnosti a wrauen  
na místo nic slysseti nebylo ; w ten čas byli P  
Pfál. 30. Kanownjcy Třebonšsti tanquam mortui à cor  
gafo mrtwí od Srdce / ano bez Srdce. O bj  
Než co gá počnu ? kde mé Srdce stracené zase  
leznu ? abych ge Welebným Pánům zdegssým Kan  
ownjckům knowému gich potěssenj přalentirow  
mohl. A přicházy mně na pamět / co gsem gedi  
w Knize četl / o gistým Knězy w Ržjmě : ten k  
náhle umřel / w gednu hodinu zdráw / y mrtwý  
tehdy taž náhle Smrti přičinu mnozý chtěge v  
skaumat / daly Tělo otewřiti / a když w ssecký dro  
spitowaly / žádného Srdce wněm nenalezly. M  
hu ! co gest to ? prawily : Czlowěk bez Srd  
žiw býti nemůže / y kdož nám ten vzel rozwáže :  
hle hledě wespolek na sebe / mymo nadání / to Srd  
v Noh Vkrížowaného Gkřiřte skloněné nalezly /  
dotaz obzwláštnej Horlywosti / kterau gest on  
K

Kněz za života svého ctil / a miloval Spasý  
Křížovaného. Ach! 22. pp. dobře sná  
neboť to Srdce / které se mně teď stratilo / w  
Neyswětěgšsýho Augustyna nacházým ; welmi  
bře mluwj Pismo w Knize Maudrosti Cap. 3.  
storum animæ in manu DEI sunt. Dusse Spra  
dlywých w Kuce Boží gsau / ře. a Srdce nass  
ruce Augustyna. Ach! Welebne Swato, Au  
stynské Duchowenstwo / dowol / ať gestě slowo  
powjm / a tím mé Kázanj s pečetjm : omni cu  
diâ serva Cor tuum, quia ex ipso vita procedit. I  
verb. cap. 4. Sewšsý pilnosti ostríhegž / a opat  
Srdce twé / neboť z něho život pocházý.

Posledně 22. pp. abych gim dále obtížný  
byl / své sklené instrumenta, a nadobj sklýžý  
Kramec swúg zawjram / a dal se strogim. Na  
mátku / ať slaužj / co Navius po sobě zanechal ;  
on kterať Sigisbertus Lionenský Biskup / gačožto  
zwláštjný ctitel Swatého Augustyna / neustále  
Boha žádal / aby mu bič tu neymensšý častečku z  
liquii Swatého Otce Augustyna vděliti ráčil. V  
šsel Bůh žádost geho / y vřazal se genu we snách.  
gel Páně / w Křišťalové nadobě Srdce Swat  
Augustyna nesaucý / a takto řkaucý : Sigisberte,  
Srdce Augustyna welykého / které poněwadž  
welykau Láškau k Bohu plápolalo / nechťel Bůh  
mu / aby skážené bylo / a protož nyní tobě ge 2  
posj

posylá / aby gať tobě / tak y wssem gey milugiey  
ě obzwláštěnjmu potěssenj prospjwalo. Sigisber  
ge sneyhlubssý wděčnosti přigal / na Oltář polo  
a to skutečně seznal / Kolikrátkolym při Nissy S  
té Nleyšwětěgssý Trogice se pogmenowála / aneb  
Pisseň Te DEUM laudamus, spjwála / y hned to  
swaté Srđce se pohybowalo / a plesalo. A to  
spatřuge až do dnešního dne. To činjm y gá  
Wám Welebnj Pánj Kanownjey / Třecy=Otce V  
šeho pod figurau Srđce zastjnéneho retiwě po  
wam / s Srđečným Wynssem / aby to Srđce /  
kožto Pramen Žiwota wás spolu s Wassý Wy  
Důstognau Hlawau tak občerstrowalo / abyste  
po dnj rostauce / a se zmaháigice ě plnému dozr  
přigiti mohly. Ostatnjm pak wssem w srđečné  
sce schromažděnjm Poslauchačům / aby ne genom  
wot prodlaužilo / ale take to wdělilo / co nynj st  
zreadlo w podobenstwj wydime / to w Nebestě S  
wě twářj w twář aby widětj / a tím Srđcem  
Boha chwályti zaslaužily / na wěky  
wěkůw / Amen.

Staň se tak.

O. A. M. D. G.